

Stenografični zapisnik

dvanajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 27. februarija 1897.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton Detela. Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun: Ekszellenca knezoškof dr. Jakob Missia, grof Ervin Auersperg in ekszellenca baron Jožef Schwegel. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XI. deželnozborske seje dné 25. febr. 1897.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 56. Poročilo deželnega odbora o uravnavi in popravni med okrajne ceste uvrščene občinske poti Kostanjevica-Malence-Zameško.
4. Priloga 55. Poročilo deželnega odbora o zgradbi deželnega dvorca.
5. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva na Vrhniki, da bi se vas Hrib inkorporirala Vrhniskemu trgu.
6. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstev Zelimlje, Studenec, Iskaloka, Iskavas in Turjak za uvrstitev občinske ceste Studenec-Golo med okrajne ceste.
7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Trebnjem za uvrstitev občinskih cest, in sicer od državne ceste v Trebnjem do deželne ceste na Račjem Selu in od Dolenje Nemskevasi proti Trebelnu med okrajne ceste.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Hrenovcah za uvrstitev občinske ceste iz Gorenj v Bukovje med okrajne ceste.
9. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca pl. Lenkha gledé načrta zakona o zlaganji zemljišč (k prilogi 27.).

Stenographischer Bericht

der zwölften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 27. Februar 1897.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela. — Regierungsvertreter: A. k. Landespräsident Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirkscommissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jacob Missia, Graf Erwin Auersperg und Se. Excellenz Josef Freiherr v. Schwegel. — Schriftführer: Landschafts-Secretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XI. Landtags-Sitzung vom 25. Februar 1897.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 56. Bericht des Landesauschusses in Angelegenheit der Regulierung und Instandsetzung des in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereichten Gemeindegeweges Landstraß-Malence-Zameško.
4. Beilage 55. Bericht des Landesauschusses, betreffend den Bau der landschaftlichen Burg.
5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses um Incorporierung der Ortschaft Hrib zum Markte Oberlaibach.
6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition der Gemeindeämter in Schelmlje, Brunndorf, Jgglack, Jggdorf und Auersperg um Einreihung des Gemeindegeweges Brunndorf-Golo unter die Bezirksstraßen.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Treffen um Einreihung der Gemeindestraßen und zwar von der Reichsstraße in Treffen bis zur Landesstraße in Rapelgeschießs und von Unterdeutschdorf gegen Trebelno unter die Bezirksstraßen.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Hrenowitz um Einreihung der Gemeindestraße von Gorenje nach Bukovje unter die Bezirksstraßen.
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten von Lenkh, betreffend den Gesetzentwurf über die Zusammenlegung von Grundstücken (zur Beilage 27.).

10. Ustno poročilo upravnega odseka gledé samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Majarona o ustanovitvi občinskih posredovalnih uradov (mirovnih sodišč) (k prilogi 28.).
11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji prebivalcev vasi Hauptmanca na ljubljanskem barji za uravnavo struge lžce in za pričetek osuševanja barja.
12. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o:
§ 3., B: Agrarne razmere;
§ 5.: Občinske reči (razun marg. št. 7).
13. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah za dovolitev denarnih podpor, in sicer o prošnji:
a) dijaškega podpornega društva na c. kr. višji kmetijski šoli na Dunaju;
b) društva za deška ročna dela na Dunaju;
c) društva gospej krščanske ljubezni v Ljubljani;
d) Andreja Kotnika, posestnika v Lazah pri Staremirgu, ker mu je poginila živina;
e) Ivana Škrijanca v Ljubljani za rejenko Marijo Štalcer;
f) društva za varstvo avstrijske vinoreje;
g) kluba slovenskih tehnikov na Dunaju za izdajo tehniške terminologije;
h) Alojzija Domicelja, učenca na c. kr. vinorejski in sadjarski šoli v Klosterneuburgu;
i) Hugona Hinterlechnerja, učenca na c. in kr. živinozdravnišnici na Dunaju;
j) Frančiške Usenik in Janeza Jamnik v Rožnempahu vsled prašičje kuge;
k) občine sv. Gregor vsled škode po toči in povodnjih.
14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Mozeltju za dovolitev 30% deželnega prispevka za zgradbo vodovoda.
15. Ustno poročilo upravnega odseka gledé projekta o gradnji nove okrajne ceste od Smuke do Hinj oziroma do Lazine z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 50.).
16. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v Vrhniškem cestnem okraji se nahajajoče občinske ceste, ki se od okrajne ceste Vrhnika-Podlipa Podčelom blizu Rodetove hiše odcepi in drži čez Veliko Ligojino in Malo Ligojino do zaselja Na Fertici, kjer se stika s Tržaško državno cesto med km 16. in 17. med okrajne ceste (k prilogi 51.).
17. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o § 3., A: Deželna kultura.
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Majaron, betreffend die Errichtung von Gemeinde-Vermittlungsämtern (zur Beilage 28).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Inassen der Ortschaft Hauptmanza am Laibacher Moore um Regulierung des Fschabaches und um Beginn der Entwässerungsarbeiten am Moore.
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über:
§ 3, B: Agrarverhältnisse;
§ 5: Gemeinde-Angelegenheiten (ausgenommen Marg. Nr. 7).
13. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen um Bewilligung von Unterstützungen, und zwar über die Petition:
a) des Studenten-Unterstützungsvereines an der k. k. Hochschule für Bodencultur in Wien;
b) des Knabenhandfertigkeits-Vereines in Wien;
c) des Frauenvereines der christlichen Liebe in Laibach;
d) des Andreas Kotnik, Besitzers in Laage bei Altenmarkt, aus Anlaß der Vererbung von einigen Stück Vieh;
e) des Johann Skerjanc in Laibach für den Findling Maria Stalzer;
f) des Vereines zur Förderung des österr. Weinbaues;
g) des Club der slovenischen Techniker in Wien behufs Herausgabe der technischen Terminologie;
h) des Alois Domicelj, Bögling an der k. k. pomologischen Lehranstalt in Klosterneuburg;
i) des Hugo Hinterlechner, Bögling am k. u. k. Thierarznei-Institute in Wien;
j) der Franziska Usenik und des Johann Jamnik in Rosenbüchel, infolge der Schweinepest;
k) der Gemeinde St. Gregor anlässlich des durch Hagel und Überschwemmung angerichteten Schadens.
14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Mösel um Bewilligung eines 30% Landesbeitrages für den Bau der Wasserleitung.
15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Project, betreffend den Bau einer neuen von Langenthon bis Sinnach beziehungsweise Lazina führenden Bezirksstraße sammt dem einschlägigen Gesetzentwurfe (zur Beilage 50).
16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Oberlaibach gelegenen, von der Oberlaibach-Podlipaer Bezirksstraße Podčelom nächst der Rode'schen Behanlung abzweigenden, über Groß- und Klein-Ligojna bis zu dem Weiler Na Fertici führenden, alldort in die Triester Reichsstraße zwischen km 16 und 17 einmündenden Gemeindestraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 51).
17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über § 3, A: Landeskultur.

Začetek seje ob 10. uri 15 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 15 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XI. deželno - zborske seje dné 25. februarija 1897.

1. Lesung des Protokolls der XI. Landtags-sitzung vom 25. Februar 1897.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik XI. seje v slovenskem jeziku. — Liest das Protokoll der XI. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov poslancev kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno - zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Izročam sledeče peticije:

Občina Stara Loka in Bitinje prosita za uvrstitev občinske ceste od Žabnice čez Sorško ravnino do državne ceste držeče iz Ljubljane v Kranj.

(Izroča se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Kajdiž izroča prošnjo občine Šmarce za uravnavo Kamniške Bistrice.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Jaz izročam:

Prošnjo okrajnocestnega odbora Loškega za odpis ostalega posojila v znesku 2660 gld.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Die Witwen der Zwangsarbeits-hausaufseher bitten um Erhöhung der Pension.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Otmar Skale, c. kr. okrajni živinozdravnik v Novem mestu, prosi za zvišanje nagrade za poučevanje na Grmski šoli.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Murnik izroča prošnjo društvenega zastopa avstrijske zveze prijateljev ptičev za Kranjsko v Ljubljani, za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Jelovšek izroča prošnjo posestnikov občine Preser, za podporo, vsled škode po toči.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec dr. Tavčar izroča prošnjo županstva na Raki, za podporo za napravo vodovoda.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Končno izročam še sledečo peticijo:

der Landesregierung in Laibach um Übernahme eines Theilbetrages der Kosten der Restauration der Hofkirche in Dvor, auf den Landesfond.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Abgeordneter Freiherr v. Liechtenberg:

Ich stelle den Antrag, daß von heute an keine Petitionen mehr angenommen, sondern die etwa noch eintlaufenden dem Landesausschusse überwiesen werden sollen.

Deželni glavar:

Gospod poslanec baron Liechtenberg predlaga, da se peticije, ki bi morda še došle, več ne sprejmejo, temveč odkažejo deželnemu odboru v rešitev. Ako ni ugovora, smatram, da se visoka zbornica strinja s tem predlogom.

(Ni ugovora. — Es wird kein Widerspruch erhoben.)

Torej sprejeto.

Točka:

3. Priloga 56. Poročilo deželnega odbora o uravnavi in popravi med okrajne ceste uvrščene občinske poti Kostanjevica-Malence-Zameško.

3. Beilage 56. Bericht des Landesausschusses in Angelegenheit der Regulierung und Zustandsetzung des in die Kategorie der Bezirksstraßen eingereichten Gemeindegeweges Landstraß = Malence-Zameško.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 55. **Poročilo deželnega odbora o zgradbi deželnega dvorca.**
4. Beilage 55. **Bericht des Landesauschusses, betreffend den Bau der landchaftlichen Burg.**
- (Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Na vrsto pride:

5. **Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva na Vrhniki, da bi se vas Hrib inkorporirala Vrhniskemu trgu.**
5. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses um Incorporirung der Ortschaft Hrib zum Markte Oberlaibach.**

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Županstvo občine Vrhniske podalo je visoki zbornici prošnjo, v kateri prosi, da bi visoka zbornica blagovolila uvaževati razloge navedene v tej prošnji, ter da bi sklenila dotični zakon, po katerem bi se vas imenovana »Hrib« utelesila v tržno občino ali k trgu Vrhniskemu. Utemeljuje pa to prošnjo s tem, da prijavlja zapisnik občinske seje, iz katerega je razvidno, da so bili vsi odborniki, ki so glasovali, složnega mnenja, da naj se poprosi visoki deželni zbor za utelesenje te vasi Hrib v tržno občino ali v trg Vrhniko. Dejansko je razvideti iz priloženega načrta, da je vas Hrib popolnoma obkrožena od trga Vrhniskega od vseh strani, dejansko je vas Hrib sedež župnije in dekana, od pamtiveka nosi vedno uradni pečat ime Vrhnika. Interesi vasi Hrib kakor tudi trga Vrhniskega so identični in tisti, kdor je enkrat obiskal ta kraj, mora priznati, da se vse smatra kot eno in isto. Tudi so v gospodarskih interesih složni, edini in enaki, imajo svoj skupni gospodarski svet, z eno besedo, ni je stvari, ki bi se protivila ali ugovarjala, da bi ne spadala ta vas v trg Vrhniki. Tej prošnji je pridejana želja in izjava dotičnega župnijskega urada, ki se je tudi izjavil za utelesenje in utemeljuje svojo izjavo s tem, da od pamtiveka nosi župnijski pečat ime »Vrhnika« ne »Hrib« in da je iz vseh razlogov opravičena zahteva županstva, da se utelesi ta vas 40 hiš v trg Vrhniko. Prošnji županstva pa ni pridejana izjava politične oblasti, katero je vsekako treba zaslišati in zato stavim v imenu upravno-gospodarskega odseka predlog:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja županstva na Vrhniki, da bi se vas Hrib inkorporirala Vrhniskemu trgu izroča se deželnemu odboru, da o tem poizve mnenje c. kr. politične deželne oblasti in takoj v prihodnjem zasedanju stavi v to inkorporiranje potrebne predloge.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

6. **Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstev Želimlje, Studenec, Iškalka, Iškavas in Turjak za uvrstitev obč. ceste Studenec-Golo med okrajne ceste.**

6. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeindeämter in Schellimle, Brunndorf, Jgglaß, Jggdorf u. Auersperg um Einreihung des Gemeindegeweges Brunndorf-Golo unter die Bezirksstraßen.**

Poročevalec Jelovšek:

Visoki zbor! Županstva občin Želimlje, Studenec, Iškalka, Iškavas in Turjak prosijo, da bi se občinska cesta Studenec-Golo uvrstila med okrajne ceste. To cesto so pred par leti z velikimi troški dogotovili, rabijo je pa ne le prebivalci iz teh vasi Studenec in Golo, ampak tudi drugi, ki pa niso zanjo nič žrtvovali. Prošnja, katero so vložila omenjena županstva, je tako temeljito sestavljena, da večinoma vse pové, kar je potreba. Edino, kar manjka, je mnenje cestnega odbora. V prošnji navajajo, da je cesta 6 km dolga, da je zgradba stala 5640 gld. in da so se ti stroški večinoma pokrili iz raznih občinskih priklad. Tako je n. pr. en kraj plačal 345 gld., deželna subvencija je bila 1000 gld., iz okrajno-cestnega zaklada se je dalo 300 gld. in grof Leon Auersperg je dal 600 gld. podpore. Nadalje omenjajo, da je ne rabijo sami, ampak tudi druge vasi in da ima cesta že sedaj značaj okrajne ceste, ker je jako lepo izpeljana. Upravni odsek je popolnoma mnenja, da naj bi se uvrstila med okrajne ceste, in predlaga sledeče:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja županstev Želimlje, Studenec, Iška Loka, Iška Vas in Turjak, da bi se občinska cesta Studenec-Golo uvrstila mej okrajne ceste, se izroča deželnemu odboru, da poizve mnenje okrajnega cestnega odbora in da zanesljivo v prvem zasedanju visoki zbornici stavi primerne predloge.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Trebnjem za uvrstitev občinskih cest, in sicer od državne ceste v Trebnjem do deželne ceste na Račjem Selu in od Dolenje Nemškevasi proti Trebelnu med okrajne ceste.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Treffen um Einreihung der Gemeindestraßen und zwar von der Reichsstraße in Treffen bis zur Landesstraße in Napelgeschieß und von Unterdeutschdorf gegen Trebelnu unter die Bezirksstraßen.

Berichterstatter Graf Barbo:

Das Gesuch der Gemeinde Treffen um Einreihung der Gemeindestraßen Treffen - Račjeselo und Unterdeutschdorf über Lukovk gegen Obernassenfuß in die Kategorie der Bezirksstraßen, ist etwas mangelhaft verfaßt, namentlich aber fehlt im Gegenstande die Äußerung des Bezirksstraßenausschusses. Nun ist es mir aus meiner eigenen Erfahrung bekannt, daß diese beiden Straßen allerdings einen bedeutenden Verkehr aufweisen, namentlich dadurch, daß jetzt die Unterkrainer Bahn durch Treffen geht, wohin diese beiden Gemeindestraßen führen. Aus diesen Gründen beantrage ich im Namen des Verwaltungsausschusses folgendes:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch der Gemeinde Treffen um Einreihung der Gemeindestraßen Treffen - Račjeselo und Unterdeutschdorf über Lukovk gegen Ober-Nassenfuß wird dem Landesausschusse mit dem Auftrage überwiesen, die nöthigen Erhebungen zu veranlassen, insbesondere die Äußerungen der betreffenden Bezirks-Straßenausschüsse einzuholen und in der nächsten Session hierüber zu berichten.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

8. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji županstva v Hrenovicah za uvrstitev občinske ceste iz Gorenj v Bukovje med okrajne ceste.

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Hrenowitz um Einreihung der Gemeindestraße von Gorenje nach Bukovje unter die Bezirksstraßen.

Poročevalec Jelovšek:

Visoki zbor! Županstvo občine Hrenoviške, okraja Postojinskega, prosi v svoji prošnji, da bi se občinska cesta, katera pelje iz Gorenj v Bukovje, uvrstila med okrajne ceste. V svoji prošnji navaja, da ima ta cesta veliko važnost, ker po nji vozijo ves les iz gozdov kneza Windischgrätza, dalje da tudi veže druge važne vasi in da je edina zveza z okrajno cesto, ki pelje iz Landola pod Bukovje v Belsko in Studeno na Gorenjo Planino. Leta 1872., ko se je ta cesta uvrstila med okrajne ceste, se je slučajno pozabilo na ta košček. Kakor je iz prošnje razvidno, prosijo samo za cesto med Gorenjami in Bukovjem do okrajne ceste. Proga je čisto kratka, komaj par kilometrov dolga, in ker je res važno, da se uvrsti med okrajne ceste, je tudi upravni odsek popolnoma mnenja prosilcev in predlaga sledeče:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja županstva občine Hrenovice, okraj Postojna, izroča se deželnemu odboru, da poizvé mnenje okrajnega cestnega odbora in da v prihodnjem zasedanju o njej zanesljivo visokemu deželnemu zboru poroča.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Gospod poslanec Zelen ima besedo.)

Poslanec Zelen:

Visoki deželni zbor! Da se jaz oglašam k besedi pri tej točki, je prvi vzrok ta, ker spadata dotični podobčini Bukovje in Gorenje in občina Hrenoviška v tisti volilni okraj, kjer sem bil izvoljen za deželnega poslanca. Drug vzrok je pa ta, da je ta zadevna občinska cesta posebne važnosti ne-le za podobčini Bukovje in Gorenje, nego tudi za celo občino Hrenoviško, ker si ravno po tisti cesti dosti vasi služi svoj, akoravno borni zaslužek. Ta občinska cesta, koja je kake 3 km dolga in večinoma zadosti široka, ne pelje tako, kakor je gospod poročevalec povedal, iz Gorenj v Bukovje, ampak iz Gorenj čez Bukovje do okrajne ceste, ki pelje nad Landolom, čez Studeno in Strmco v Postojinskem okraji in potem do državne ceste v Planino po Logaškem okraji, na drugi strani pa gre na Landol do Dilec po sodnem okraji Senožeškem do državne ceste.

Bukovje je skladišče trgovinskega lesa iz gozdov kneza Windischgrätza. Tam se dosti lesa vozi in zato je cesta hudo povožena in slaba. Podobčini Gorenje in Bukovje bi morali za popravljanje te ceste skrbeti, pa izgovarjata se: »naj knez Windischgrätz popravlja cesto in pa trgovci in vozniki, ki po njej vozijo in služijo«.

Drug vzrok so pa čudne razmere med občini. Te so nastopne: Podobčini Gorenje in Bukovje spadata pod Hrenoviško občino, ta pa pod sodni okraj Senožeče. Podobčini Gorenje in Bukovje pa spadata

pod sodni okraj Postojnski. Torej spada tudi napominana občinska cesta pod sodni okraj Postojnski in dosledno tudi pod cestni okraj Postojnski. Če naroči občina Hrenovice, da naj podobčini Gorenje in Bukovje popravita to cesto, izgovarjajo se prebivalci teh vasi: »ti, občina, nimaš nič tukaj opraviti, ker ne spadamo pod Senožeški, ampak v Postojnski sodni okraj.« Če pa naroča Postojnski cestni odbor, da naj popravijo cesto, pa se zopet izgovarjajo prebivalci vasi Gorenje in Bukovje, da spadajo pod občino Hrenoviško, torej v Senožeški cestni okraj: »ti, cestni odbor, tukaj nimaš nič ukazovati«; in tako je cesta vedno v najslabšem stanu. To so jako čudne razmere, da onemu, ki jih od daleč vidi, ne morejo biti jasne: Cesta bo toliko časa ostala v tem slabem stanu, dokler je cestni odbor Postojnski ne bo vzel kot okrajno cesto v svojo oskrb.

Zato se počastujem, prositi veleslavni deželni odbor, da bi posebno pazljivost imel na to cesto in vse storil, da se bo brž ko mogoče sprejela med okrajne ceste.

Prilčno hočem omeniti, da bo dobila ta cesta takrat še večjo važnost, kadar bo katastralna občina Bukovje postala samostojna občina, obstoječa iz vasi Bukovje, Gorenje in Predjama, ki spadajo v Postojnski sodni okraj. Prošnja za ustanovitev te samostojne občine leži pri deželnem odboru, mislim, že sedem let. Ker so dotični prošnjiki svojo prošnjo za ustanovitev samostojne občine vsestransko zadostno podprli, in ker se je tudi visoka c. kr. vlada že izrekla za ustanovitev te samostojne občine, mislim, da se ta stvar ne da na dalje odlašati. Jaz torej deželnemu odboru priporočam predmet te prošnje, da ga prime resno v roke in po želji prošnjikov izpeljati izvoli.

Deželni glavar:

Gospod poslanec ces. svetnik Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Prečastiti gospod predgovornik je pri neki cesti, katera danes nima nobene posebne važnosti, govoril tudi o neki drugi stvari, katera pa s cesto ni v nobeni zvezi in jaz ne vem, kako bo častiti gospod poročevalec odgovarjal na take stvari, o katerih se med obravnavo vendar ni mogel poučiti.

Res je, da so nekatere vasi, katere je gospod predgovornik omenjal, prosile pri deželnem odboru oziroma pri visokem deželnem zboru, da bi se izločile iz velike občine Hrenoviške in postale samostojna občina. To je dalo jako mnogo dela. Občina je imela to stvar doma; ne vem, koliko let ni odgovorila. Vzrok temu odlašanju je bil ta, ker se niso mogli zjediniti, da bi se velika občina razdelila v več malih občin. V tej občini, kakor je meni znano, je bilo takrat nekoliko strank, ki so bile za to, da bi se iz občine Hrenoviške napravilo več občin. To je tam umevno, kjer je veliko kandidatov za županska mesta. Če se občina razdeli, potem je ustreženo več takim kandidatom. Tako je tudi tukaj bilo. Ko je pa

šlo za to, da se tisti izrazijo, ki so prošnjo vložili, ali so za to, da se izločijo omenjene vasi ali ne, so se pa izrekli, da umaknejo svojo prošnjo. Vsled tega je deželni odbor poročal visokemu deželnemu zboru, meni se zdi predlanskem, naj blagovoli na znanje vzeti, da je občina poročala, da ni treba, da bi se iz teh vasi ustanovila posebna samostojna selska občina.

To prosim visoko zbornico blagohotno vzeti na znanje.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Gospod poslanec Zelen v celi zadevi ni dobro poučen. Stvar zaradi te občine je bila v deželnem zboru prvič v drugi obliki, kakor dandanes. V deželni zbor je prišla stvar vsled tega, ker se je prosilo, da naj se Hrenoviška občina v več manjših občin razdrobi in dotična prošnja je bila odbita, ker je vlada proti taki zahtevi ugovarjala. Lansko leto, torej ne pred sedmimi leti, kakor je trdil gospod poslanec Zelen, vložila se je nova prošnja, v kateri se prosi, da bi se iz treh malih vasi ustanovila nova samostojna občina Bukovje, ki bi brojila samo 700 duš. Torej ta prošnja še visi, pa ne sedem let, temveč komaj jedno leto. Mi v deželnem odboru smo jo že rešili in sicer neugodno, ker smo rekli, da je 700 duš nekoliko premalo in da bodo te vasi kot samostojna občina težko izhajale, posebno gledé tudi na to, ker bi bilo treba samostojno šolo zidati. Ko sem pa napravil dotično poročilo na visoki deželni zbor, videl sem, da vlada o tej prošnji prav za prav še ni bila zaslišana. Kajti na prejšnjo prošnjo se je izrazila, da nima nič proti temu, ako se dotične vasi izločijo iz Hrenoviške občine in priklopijo Postojnski občini. Proti temu so pa vasi same. Ker smo pa imeli n. pr. pri izločitvi fare Bučke iz občine Studenec priliko videti, da včasih vlada tudi spreminja svoje stališče v takih zadevah in je morda prvotno proti razdelitvi, pozneje pa se jej venderle zdi umestna, zadržal sem poročilo na visoki deželni zbor in nasvetoval, da naj se stvar odstopi vladi, da se izreče, ali je zato, da se ustanovi dotična samostojna občina, ali ne.

Sicer pa stvar ne stoji tako slabo, ker stoji na čelu prošnjikov knez Windischgrätz in kaj tacega je včasih tudi argument, ki govori za ustanovitev samostojne občine. (Veselost. — Heiterfeit.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Jelovšek :

Na izvajanja gospoda poslanca Zelena hočem čisto na kratko odgovoriti. On je rekel, da ceste, na katero se opira prošnja, nisem prav označil. Na to moram pač izreči, da on sam ni vedel, kaj je rekel. (Poslanec grof Barbo — Abgeordneter Graf Barbo: „Sehr gut!“) Zakon z dné 4. januarija 1872, s katerim se je dotična cesta uvrstila med okrajne ceste, pravi sledeče: »... tisti kos, ki pelje iz Brinj v Predjamo, prestane kot konkurenčna cesta, in da se na drugi strani ostali kos ceste iz Dilec v Brinje, ki se s konkurenčno cesto stika, — dozdanja občinska pot od Brinj pod Bukovjem, Belskim čez Mokropolje na Planino, izreče za konkurenčno cesto« — in ravno to sem jaz navedel. Torej se gospod poslanec Zelen moti, ne pa poročevalec. (Veselost. — Heiterfeit.) Sicer pa omenjam, da sem ga tudi vprašal, ali mi more dati kako pojasnilo, kajti prošnja je jako slaba. Če torej moje poročilo ni bilo popolnoma jasno, jaz to obžalujem, kriva je temu nejasna prošnja. Na eni strani je nekaj popisane in pridejan je podpis županstva, brez da bi se količkaj družega v informacijo navedlo.

Na druga izvajanja nimam gospodu poslancu Zelenu nič odgovoriti, ker sta mu že gospoda predgovornika Murnik in dr. Tavčar razjasnila, da ne spadajo k stvari in mu dala odgovor, katerega si je sam poiskal. (Veselost. — Heiterfeit.)

Deželni glavar :

Prosim glasovati o predlogu upravnega odseka, ki meri na to, da se prošnja občine Hrenoviške izroči deželnemu odboru v poizvedavanje in poročanje v prihodnjem deželnem zasedanju.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Preidimo k točki:

9. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca pl. Lenkha gledé načrta zakona o zlaganji zemljišč (k prilogi 27.).

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten von Lenkh, betreffend den Gesetzentwurf über die Zusammenlegung von Grundstücken (zur Beilage 27.).

Poročevalec Lenarčič :

Visoki zbor! Čast mi je, v imenu upravnega odseka poročati o predlogu gospoda poslanca pl. Lenkha o zlaganji zemljišč. Gospodom hočem najprej v spomin poklicati besedilo dotičnega predloga, in zatorej si dovolim, ga prečitati:

„der hohe Landtag wolle beschließen:

Die k. k. Regierung wird aufgefordert, einen Gesetzentwurf über die Zusammenlegung der Grundstücke in der nächsten Session des hohen Landtages einzubringen.“

Gospôda moja! zadeva, katero imamo tukaj v razpravi, je eminentne važnosti in ker imamo državno postavo od dné 7. junija 1883. leta, katera je nekaj okvir in zakon, ki določa, da imajo potem posamezne dežele si napraviti svoje posebne zakone v svrhu, da se more zlaganje zemljišč vršiti, torej pride na nas naloga, ako hočemo izkoristiti udobnosti zlaganja zemljišč, skrbeti, da tudi v naši deželi dobimo tak zakon, ki omogoči, da se te dobrote tudi res dosežejo.

Umestno se mi zdi, ker se morda eden ali drug gospodov tovaršev ni tako nadrobno pečal s to zadevo, da v kratkih potezah narišem podobo o zlaganji zemljišč.

Kdor je imel priliko gospodariti na posestvu, ki je razkosano na mnogo majhnih parcelic, pritrtil mi bo, da je gospodarjenje na takem zemljišči jako neugodno, kajti premnogo potov je tu treba storiti, ki bi pri ugodno urejenem zemljišči nikakor ne bila potrebna in vsled tega so obdelovalni troški tako veliki, da mnogokrat provzročijo, da nima posestnik nobenega čistega dohodka od dotičnega zemljišča.

Zlaganje zemljišč ali komasacija se lahko izvrši na več načinov. Najpopolnejši način bi bil ta, kakor so posestva urejena na mnogih krajih zlasti po goratih deželah, kjer so gospodarska poslopja v sredini skupine zemljišč. Tam je obdelovanje najlažje mogoče, kajti gospodar stopi iz hiše, pregleda vsa zemljišča in da svoje naredbe. Ako je n. pr. pred nevilhto treba hitro spraviti pridelke v kraj, je to v tem slučaju najložje mogoče, ker so pota do gospodarskih poslopij najkrajša. Ta prvi in najpopolnejši način se dá pa le redkokedaj izvršiti pri zlaganji zemljišč.

Drugi način je ta, da gospodarska poslopja ne stojé v središču zemljišč, ampak na periferiji. Če si mislimo dolgo vas in okolu leže zemljišča posameznih posestnikov razdeljena v majhne parcele, se bo zlaganje lahko uredilo tako, da bo za gospodarskimi poslopiji vsakega posestnika ležalo ono zemljišče, v jednem kosu, katero bo po komasaciji pripadalo dotičnemu posestniku. Ta drugi način je tudi popolen, čeravno ne tako kakor prvi, in ima tudi mnoge prednosti.

Tretji način, ki se da najlažje izvršiti, in se najpogosteje izvrši, je ta, ako se ne gleda na to, da so gospodarska poslopja neposredno z zemljišči v dotiki, marveč se zlagajo zemljišča na ta način, da posestnik, ki je imel prej mnogo kosov, dobi le enega ali dva, ali sploh majhno število kosov, ki so pa v taki obliki, da je potem mogoče njih racijonelno obdelovanje. Ta način se je v največ slučajih prav dobro obnesel in dotične občine so jako zadovoljne z uspehom.

Četrty način obstoji v tem, da se zlaganje, kakoršno si zakon želi, ne vrši tako popolnoma, ampak da se le nekatere najbolj kričeče neprilike, ki so združene z razkosanimi zemljišči, odpravijo s tem, da se posamezni majhni koščki pridenejo sosedu, da se meje zravnajo, torej omogoči boljša omejitev itd. Tudi to je način komasiranja, najnepopolnejši sicer, ki pa vendar tudi nekoliko odpomore raznim nepri-

likam, n. pr. razprtijam med sosedi, in ki tudi odpravi v marsikaterem slučaju nepotrebno pravdo.

Kakor pa pri vsaki zboljševalni skupni reči, je tudi pri komasaciji treba, da se uporablja neka sila, kajti brez sile po mojem mnenji nikakor ni mogoče doseči kaj tacega, da bi se dobili v kaki občini vsi posestniki, ki bi bili zadovoljni, da se ta reč zvrši. Sila je torej potrebna.

Kako pa naj se zvrši ta sila? Način prisiljenja je ta, da večina posestnikov po številu, ali večina po zemljišči, ali kombinirana, prisili manjšino, da se ona poda in v zlaganje zemljišč privoli. Seveda pa večina nikakor ne sme siliti manjšine, da bi ta privolila v zlaganje za vsa svoja zemljišča, marveč le za oni del, ki leži med zemljišči večine in katerega posamezne parcele so neobhodno potrebne za racionalno zlaganje zemljišč večine. Torej po mojem mnenji tak pritisk ne more nobenega ovirati, ne more nikomur delati krivice, marveč je naraven in se mora smatrati kot v javnem interesu, da se manjšina za majhen del svojega posestva podvrže večini, kajti sicer bi manjšina nekako majorizirala večino. Gospôda moja, jaz mislim, da se s takim postopanjem v svrhu komasacije posestnikom, katere se je prisililo, nikaka krivica ni zgodila. Pri posvetovanji o zakonu samem pa se bo vže dosegel kak modus. na kak način naj se sestavi potrebna večina, bodisi po številu, ali posestvu ali pa kombinirano.

V podrobnosti se spuščati, danes ni prilika, ker ako pride načrt zakona pred visoko zbornico, kateri bo imel ravno v tej reči določevati, bo vsakemu gospodu poslancu dana prilika, svoje mnenje povedati o tej stvari. Zdi se mi pa potrebno, da že danes tudi nekoliko opozorim na praktične uspehe, ki so se s komasacijo že dosegli po drugih deželah. Od onega leta, ko se je uveljavil državni zakon in so se tudi že napravili nekateri deželni zakoni, n. pr. v Nižji Avstriji, na Koroškem, na Moravskem itd., zabeležiti nam je v Avstriji vsega skupaj 41 takih zlaganj, ki so se deloma že popolnoma zvršila, med tem ko se v nekaterih slučajih dela še zvršujejo. Uspeh pri zvršenih zlaganjih je po sedanjih poročilih ministerstva tak, da je priporočati, da bi bilo to zlaganje zemljišč kolikor hitro mogoče razširjeno po celi monarhiji. S komasacijo samo na sebi pridobljenega je — in to sicer v precejšnji meri — dokaj novega kulturnega sveta. Tako se je n. pr. v občini Obersiebenbrunn na Nižjeavstrijskem s komasacijo pridobilo novega sveta 45 hektarov za kulturo. To je pa lahko umevno, ako se pomisli, kako dolge so včasih skupne meje posameznih parcel, kajti vsled tega, da se prav tik sosednjega zemljišča ne more obdelovati dotični svet, izgubiva se pri izdatnem razkosanju zemljišč na majhne parcele prav mnogo sveta, med tem, ko potem, če vsled komasacije tako velike, dolge meje odpadejo, pride ves tisti svet v prid dotičnim posestnikom in na ta način je faktično v Obersiebenbrunnu pridobljenih, kakor sem prej povedal, 45 hektarov.

Pa tudi še drugi uspehi so s tem zlaganjem zemljišč združeni, ker je čisti prinos dotičnega zem-

ljišča, ki se je pridobilo po komasaciji, mnogo večji, kakor je bil oni pred komasacijo. V občini Obersiebenbrunn se je čisti prinos od jednega hektara za čez dva goldinarja na leto povišal. Pri tem se je računilo le 10 % manj obdelovalnih stroškov. To pa ni le teoretičen uspeh, ampak tudi praktičen, ker se je zakup nekaterih zemljišč precej po komasaciji mogel povišati in dotični praktični uspeh je znašal še več, kakor prej izračunjeni teoretični uspeh.

Troški, ki so združeni s komasacijo, pa tudi niso tako ogromni, da bi mogli v veliki meri tako potrebno gospodarsko uredbo ovirati. Če se pomisli, da znašajo troški pri količnejši občini 3—5 gld. od jednega hektara za vso zvršitev komasacije, je to na vsak način tako majhen znesek, da se pač z lahkim srcem sme priporočati komasacijo. Ako znaša, kakor sem prej omenil, čisti prinos po komasaciji čez 2 gld. na leto več, kakor pred komasacijo, potem se pač lahko trdi, da so s povišanim čistim prinosom samim v enem letu, ali vsaj v dveh do treh letih, že popolnoma pokriti vsi troški za komasacijo.

Predlog, katerega imam čast v imenu upravnega odseka tukaj zastopati, pa bo, ako ga visoka zbornica sprejme, našel prav ugodna tla, ker je po zagotovilu visoke vlade ona pripravljena iz svoje inicijative priti pred visoko zbornico s takim predlogom, in prepričan sem, da imamo, ako bo visoka zbornica danes pritrdila predlogu upravnega odseka, in se ta stvar izroči deželnemu odboru, naj ta stori potrebne korake, gotovo v prihodnjem zasedanju že predlogo visoke vlade z načrtom dotičnega zakona.

Zadeva, kakor sem prej omenjal, je eminentno važna zlasti za one kraje, v katerih se je bilo parceliranje zemljišč v obilni meri zvršilo in prepričan sem, če bi se enkrat komasacija v kaki občini zvršila, da se potem tudi zabrani in takorekoč onemogoči daljno novo razkosavanje zemljišč, kajti ako ima kdo že skupaj veliko zemljišče, ne bo se tako hitro odločil, da bi ta ali oni kos proč dal, med tem, ko pri sedanjih razmerah srce posestnikovo ni tako navezano na dotične parcele, če je posestvo razdeljeno na mnogo manjših parcel. Vsekako se posestva pred komasacijo morejo smatrati kot bolj mobilna, kakor pa posestva po novi uravnavi. S tem zlaganjem bi se torej omejilo obilno prenašanje posestev iz ene roke v drugo.

Umestno se mi pa vidi pri tej priliki omeniti tudi to, da se lahko ugovarja: Ja, sedaj se združevanje zemljišč tudi lahko vrši, akoravno nimamo zakona; treba samo, da se posestniki oglasijo in to prostovoljno storé.

Gospôda moja, to ni tako. Ako se komasacija zvrši po zakonu, imamo one udobnosti, da se prenos v zemljiško knjigo lahko tako zvrši, da se posamezne parcele naravnost zamenjajo in če so bile obremenjene, se bremena kar na novo pridobljene parcele prenesó. Pri prostovoljnem zlaganju pa se breme ne odpravi tako, da bi novo zemljišče prevzelo dolg, ampak vse ostane, kakor je bilo prej, med tem ko, ako se komasacija zvrši po zakonu, dotična parcela

nič več ne ostane individuum, kakoršen je poprej bila, ampak postane samo del novega zemljišča.

Iz vseh teh ozirov si usojam prav toplo priporočati, da se visoka zbornica izreče za predlog častitega gospoda poslanca pl. Lenkha, oziroma da sprejme predlog upravnega odseka, ki se enako glasi, namreč:

»Visoki deželni zbor skleni:

Visoka c. kr. vlada se pozivlje, da deželnemu zboru v prihodnji sesiji predloži načrt zakona o zlaganji zemljišč.«

(Živahno odobravanje. — Lebhafter Beifall.)

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Hoher Landtag! Es möge mir gestattet sein, mit wenigen Worten den Standpunkt zu präcisiren, welchen die Regierung gegenüber dem Antrage des Herrn Abgeordneten von Lenkh einnimmt. Ich bin in der Lage, diesbezüglich zu erklären, dass die Regierung, speciell das hohe Ackerbauministerium diesem Antrage mit der größten Sympathie gegenüber steht und es von Seite der Regierung als im hohen Grade wünschenswert angesehen wird, dass ein Gesetz über die Zusammenlegung der Grundstücke in Krain zustande kommt. Die Durchführung der agrarischen Operationen, welche auf die Theilung der bisher gemeinschaftlichen Grundstücke abzielen, hat in vielen Fällen gezeigt, dass die Theilung viel zweckentsprechender durchzuführen wäre, wenn sich an dieselbe eine Commassation im größeren oder kleineren Umfange anreihen würde. Die Agrartechniker sind angewiesen, bei der Durchführung der speciellen Theilung die individuellen Wirtschaftsverhältnisse der einzelnen Grundbesitzer zu berücksichtigen und bei Feststellung des Theilungsplanes wo möglich aus dem gemeinschaftlichen Grundeigentums-Complexen jedem der Theilhaber den ihm zufallenden Antheil derart zuzuweisen, dass derselbe mit dem übrigen freien Eigenthume des einzelnen Theilhabers im Zusammenhange steht. Es liegt auf der Hand, dass diese Feststellung des Theilungsplanes im hervorragenden wirtschaftlichen Interesse der Betheiligten gelegen ist. Die Zersplitterung des Grundbesitzes bringt es nun in vielen Fällen mit sich, dass bei der Specialtheilung die einzelnen Grundstücke nicht immer so zweckentsprechend zugewiesen werden können, wenn nicht gleichzeitig eine Commassation der zunächst anrainenden Riede damit Hand in Hand geht. Bis jetzt war eine Commassation im Zwangswege ausgeschlossen; ich kann jedoch constatiren, dass in vielen Fällen einzelne Grundbesitzer gebeten haben, ihr Privateigenthum mit in die Theilung einzubeziehen, um eine Arrondirung zu ermöglichen. Aus diesen Fällen ist zu ersehen, dass bei einzelnen Grundbesitzern die Überzeugung herangereift ist, dass eine zweckentsprechende Zusammenlegung der Grundstücke einen großen wirtschaftlichen Vortheil bedeutet. Die Verhältnisse bei der Agrarabtheilung und speciell der Stand der Techniker würden es in Krain nicht erlauben, dass derartige Commassationen in größerem Maßstabe in der nächsten

Zukunft factisch durchgeführt werden könnten, immerhin aber wird es möglich sein, in einzelnen Fällen, wo die Betheiligten sich mit der Commassation einverstanden erklären, kleinere Gemeinden gelegentlich der Specialtheilung in die Commassation einzubeziehen und auf diese Art commassirte Mustergemeinden zu schaffen, welche als Demonstrationsobjecte den übrigen Betheiligten die praktischen Vortheile, die sich aus der Commassation ergeben, vor Augen führen sollen. Diese Vortheile näher zu erklären, hat bereits der Herr Berichterstatter übernommen. Ich kann mich also nur darauf beschränken, den Standpunkt des hohen Ministeriums dahin zu präcisiren, dass dasselbe das Zustandekommen eines Gesetzes bezüglich der Commassation als höchst wünschenswert betrachtet, insbesondere im Hinblick auf jene Erfolge, welche in Mähren und Niederösterreich mit der Commassation bereits erzielt worden sind. Wenn Sie mir noch gestatten, Ihnen ein, ich möchte sagen populäres Bild über die Vortheile der Commassation vor Augen zu führen, so möchte ich dazu ein Bild nehmen, welches ja leicht fasslich ist. Stellen Sie sich, meine Herren, eine Anzahl von 20 Personen vor, von denen jede einen Betrag von 20 Kronen in minderwertiger Scheidemünze in eine gemeinschaftliche Masse einzahlt. Dann wird zur Theilung der Gemeinschaft geschritten, und jeder bekommt 20 Kronen in Gold wieder zurück! So ähnlich ist es bei der Commassation; jeder gibt seinen Grundbesitz zersplittert in einzelne Parcellen in die große Masse, und bekommt dann das Goldstück, den arrondirten Grundbesitz, aus dieser Masse wieder zurück in dem gleichen Verhältnisse, in welchem er zu der gemeinschaftlichen Masse beigetragen hat. Ich möchte noch weiter dem Einwande begegnen, dass bei dieser Zusammenlegung Grundstücke in die Commassation einbezogen werden könnten, welche ihrer Natur nach dazu vielleicht nicht geeignet sind. Dem gegenüber bemerke ich, dass sowohl in Oesterreich als auch in Deutschland Baugründe, Gärten und Nebengelände in der Regel von der Commassation ausgeschlossen bleiben und es sich also hierbei nur um Felder, Wiesen, Acker und Weiden handelt; bei dieser Kategorie von Grundstücken aber ist die Commassation entschieden von großem Vortheile. Ich schließe daher damit, dass ich dem hohen Hause den Antrag, welcher von Seite des Verwaltungsausschusses gestellt wird, wärmstens zur Annahme empfehle, wobei ich noch bemerke, dass die Regierung bereits im December 1895 in einer Zuschrift an den Landesauschuss sich bereit erklärt hat, ein derartiges Gesetz einzubringen, sobald der Landesauschuss, resp. der hohe Landtag sich mit dieser Idee befreundet, und für dieselbe ausspricht. Dem Antrage des hohen Landtages wird daher von Seite der Regierung ganz gewiss in der nächsten Session entsprochen werden.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Visoki zbor! Predlog upravnega odseka je tak, da je meni in ožjim mojim somišljenikom, zastopnikom kmetske skupine, povod, da si izprosujemo besedo, da smemo tukaj svoje nazore o tej stvari

izraziti. Predlog meri naravnost na to, da visoka zbornica pozivlje visoko vlado, da v prihodnjem zasedanji poda že načrt zakona za skladanje zemljišč ali komasacijo.

Nihče ne more tajiti, kdor je imel priliko, uspehe komasacije ali skladanja zemljišč videti, da ni pri tem dokaj velikih koristi za kmetijo in kdor si je kedaj ogledal načrt parcel, ki se nahajajo v Avstriji, kakor sem ga jaz na Dunaji imel priliko videti, mora osobito kot ekonom Kranjski priznavati, da v širni Avstriji skoraj nikjer ni najti toliko razkosanih, malih parcel, kakor pri nas na Kranjskem, tako da nas mora preplašiti pogled na dotično karto, ki predstavlja Kranjsko v teh parcelah.

Častiti gospod poročevalec je rekel, da danes ni na tem, da bi se bilo obširneje spuščati v to vprašanje, dovoljeno pa mi naj bo, da v imenu svojih somišljenikov, zastopnikov kmetskega prebivalstva v deželi, kateremu je poleg veleposestva v prvi vrsti ta zakon namenjen, da mu donáša koristi, izjavljam, da si, ako danes glasujemo za predlog gospoda poročevalca, in se strinjamo s tem, da se deželnemu odboru naroči, da študira to vprašanje, vendar hranimo prostost prihodnjega dejanja in si hočemo najprej zakon, ki se nam bo predložil, ogledati, kakošen da je in ali odgovarja dejanskim našim razmeram. Pri tej priliki izražam željo — morda je ravno danes pravi čas za to — da naj referent v c. kr. kmetijskem ministerstvu zakon izdela tako, kakor dejanske razmere na Kranjskem zahtevajo, da naj bo zakon našemu krogu primeren, in ne idejalen, ali pa po drugih deželah posnet. Ako bo zakon dejanskim našim razmeram zadostoval, ako se bo izpustilo prisiljenje, da se morajo tudi vinogradi skladati, kar bi bilo pri nas težko, kajti ravno pri vinogradih je idejalna vrednost, afektacija posestnikova, o kateri je govoril častiti gospod poročevalec, tudi dejansko opravičena, ker vsak vé, koliko je ležeče na tem, v kaki legi trsje raste in da je osobito od tega odvisna kvaliteta dotičnega pridelka — nadalje če bo ta zakon imel določbo, da bo varstvo manjšinam zagotovljeno in ne bo zadostovala morebiti večina enega glasu, da bi se manjšina mogla siliti, pokoriti se večini, ampak se bo napravila po vzgledu enakih zakonov drugih dežel določba, po kateri mora večina biti kvalificirana, recimo dvetretjinska večina in da se šele v tem slučaju manjšina ima pokoriti, potem bomo gotovo upoštevali, da je treba neke sile, da se manjšina udá interesu ogromne večine in pozabi lastni interes. Ako bo tako, kakor pravi gospod referent — in jaz se zlagam v tem ž njim —, da se bo zakon tako glasil, da se bo manjšina imela pokoriti kvalificirani večini le za one parcele, ki so absolutno potrebne v zvršbo komasacije, potem je interes manjšine zavarovan in gotovo bom za tak zakon glasoval tudi jaz in jaz le želim, da bi prečastiti gospod predsednik, ko bo o stvari na višjem mestu poročal, izrazil tudi to željo, ali ta nazor, katerega je navedel gospod poročevalec Lenarčič.

Eno pa moram povdarjati in temu nihče ne bo oporekal, da ko bo ta zakon o komasaciji v deželi

Kranjski zadobil veljavo, mu mora slediti tudi zakon, ki bo prepovedal nadaljno razkosavanje posestev. Rad pritrdim gospodu poročevalcu Lenarčiču, ki je rekel, da se bo gošpodar, čim večjo ploščevino zemljišč bo imel skupaj, tem težje odločil za to, da bi kak kos zopet proč prodal, toda ako pazno zasledujemo zgodovino skozi nekoliko desetletij nazaj in pogledamo, kako so nastale vse te male parcelice na Kranjskem, potem vidimo, da so nekdanj zemljišča bila skupna, da so pa vsled neugodnih gospodarskih razmer, vsled dot in natura, mnogi posestniki zemljišča odstopali in dajali svojim otrokom kos za kosom, da so si na dotičnih parcelah napravili svoje bajtice in prišli smo do takega razparceliranja. Zakon torej, ki bo nadaljno razkosavanje zemljišč prepovedal, mora slediti komasacijskemu zakonu, ako hočemo, da bo ta poslednji zakon trajne koristi in veljave za kmetijstvo.

Končno bodi še pripomnjeno, da pričakujem, da bo zakon tako napravljen, da deželi naši ne bo v veliko obremenitev, kajti dejansko je, da bo dežela kot taka jako težko prevzemala velike žrtve.

V nadi, da se bo zlaganje zemljišč v začetku, za dōbo prihodnjih let, recimo vsaj enega desetletja, tako, kakor prečastiti gospod deželni predsednik pravi, vršilo za vzorec, za vzgled, in v legah, ki so za komasacijo najbolj ugodne, dalje v nadi, da deželnega zaklada ne bo treba pritegniti s prevelikimi troški, v vseh teh nadah izjavljam, da homo zakon, ako nam ga bo vlada podala, tudi mi vzeli v resno posvetovanje in morda končno sprejetje.

(Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

Der Herr Abgeordnete von Lenkh hat das Wort.

Abgeordneter von Lenkh:

Hohes Haus! Ich habe mir erlaubt, als Antragsteller in dieser Sache nochmals das Wort zu ergreifen, um meinen früheren Auseinandersetzungen noch einige Bemerkungen anschließen zu können.

Vorerst drängt es mich, dem Herrn Referenten des Verwaltungsausschusses für seine treffliche und äußerst wirksame Darstellung der Comassation und ihrer Vortheile vielmals zu danken, da selbe meine feinerzeitige Begründung des Antrages wirksamst ergänzt hat. Das Schicksal meines Antrages, an dem ich, ich gestehe es ganz offen, mit Ausdauer hängen will, liegt heute in Ihren Händen und ich hoffe, Sie werden eine überaus nützliche Reform gerne fördern. Es gilt ja heute nicht, schon ein Gesetz zu beschließen, an dem Sie nicht selbst die Mitarbeiter waren, es soll uns ja nur die Möglichkeit geboten werden, im Laufe der nächsten Session dieser wichtigen Frage überhaupt berathend näher zu treten. Ich bin überzeugt, daß in diesem Augenblicke jeder Kleinliche Egoismus, jedes Sonderinteresse zurücktreten wird, wo es gilt, über das Schicksal einer so wichtigen Frage zu ent-

scheiden, die ja doch früher oder später unvermeidlich an das Haus herantreten würde und die schon heute lebhaftes Interesse erweckt hat.

Eine durchaus praktische Maßregel, die sich durch alle Culturstaaten Bahn gebrochen hat, wird gewiss nicht an den Landesgrenzen von Krain haltmachen.

Würde das heutige Votum ungünstig lauten, so würde das heute Versäumte nur mit großen Mühen und Kosten einstens gut zu machen sein und unsere Agrargesetzgebung bliebe ein Torso, dem, wie ich schon leghin gesagt habe, sein letztes und vornehmstes Glied fehlt.

Jeder Tag verschlimmert die Situation, denn je mehr sich unser Verkehr erweitert, Bahnen und Straßen, die eine zwangsweise Enteignung unserer Felder und Wiesen bedingen, über das Land ausbreiten, desto unleidlicher werden sich unsere Flurverhältnisse gestalten und in desto weitere Ferne wird die Stabilisierung unseres Grundbesitzes gerückt. Wie immer Ihr Votum ausfallen möge, ich bleibe unerschütterter von der Überzeugung durchdrungen, daß eine gesunde Idee siegreich vorwärts dringen muß und ich könnte das hohe Haus zur Annahme meines Antrages nur beglückwünschen.

Deželni glavar :

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič :

Najprej se mi je toplo zahvaliti prečastitemu gospodu deželnemu predsedniku za prijazne besede, s katerimi je izrekel svojo naklonjenost nasproti temu predlogu, katere naklonjenosti sem jaz že prej omenjal. Prav umestna podoba, ki jo je podal prečastiti gospod deželni predsednik, pojasnila je očitvidno zadevo, za katero se ogrevamo.

Častitemu gospodu poslancu pl. Lenkhu se zahvaljujem za prijazne besede, s katerimi me je počastil in gospodu poslancu Povšetu moram omeniti, da me veseli, da se tudi skupina kmetskih zastopnikov pridružuje nasvetu upravnega odseka in mislim, katere sem tukaj izrazil. Jaz mislim, da se mi tistega stališča, katero mi je zadnjič gospod poslanec Povše podtikal, da imam, recimo, tako nekako le srce za meščanstvo in ne toliko za kmetško ljudstvo, danes ne bo moglo očitati, kajti zadeva se v prvi vrsti tiče kmetskega prebivalstva naše dežele in jaz mislim, da sem torej v tem pogledu svojo dolžnost storil, da sem se tudi enkrat ogrel za kmetško zadevo, ki se je v tem zboru razpravljala.

(Odobranje v središči in na desni. — Beifall im Centrum und rechts).

Deželni glavar :

Preidimo na glasovanje. Predlog je, da se visoka vlada pozivlje, da v prihodnjem zasedanju predloži načrt zakona o zlaganji zemljišč.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Daljna točka je :

10. Ustno poročilo upravnega odseka gledé samostalnega predloga gospoda poslanca dr. Majarona o ustanovitvi občinskih posredovalnih uradov (mirovnih sodišč) (k prilogi 28.)

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Majaron, betreffend die Errichtung von Gemeinde = Vermittlungsämtern (zur Beilage 28.)

Poročevalec dr. Tavčar :

Visoka zbornica! Gospod poslanec dr. Majaron je stavil predlog, ki meri na to, da naj bi se v naši kronovini vpeljala mirovna sodišča, oziroma da bi se v tok spravilo dotično delovanje, ki meri na to, da bi se ustanovila taka posredovalna sodišča.

Kakor znano, je z državnim zakonom leta 1869. vpeljan zavod, kateremu pravimo občinski posredovalni urad, ali občinsko mirovno sodišče. Tako sodišče ima namen, preprečiti nepotrebne pravde in doseči, da se stranke, mesto da bi se pričele pravdati, lepo doma pomirijo. Torej samo po sebi je priznano, da so dotična mirovna sodišča, ako morejo uspešno poslovati, jako koristna. Seveda je državni zakon prepustil posameznim kronovinam, kako dalje postopati. Državni zakon je določil samo načela, kako pa postopati gledé vpeljavanja občinskih mirovnih sodišč, je prepuščeno deželnim zborom, da napravijo dotični zakon.

V tem oziru je omeniti, da so deželni zbori različno postopali. V nekaterih, to je v večini deželnih zborov, so bili sklenjeni zakoni, po katerih je fakultativno vpeljati taka sodišča, to je, samo v tisti občini, v kateri občinski svet sklene, da naj se vpelje tak urad. Tak zakon velja tudi za Kranjsko. V drugih kronovinah pa so sklenili zakone, po katerih se morajo mirovna sodišča vpeljati po vseh občinah; tak je zakon na Gornjeavstrijskem in na Predarelskem. Na Gališkem je pa zopet tako, da se v nekaterih večjih občinah morajo vpeljati mirovna sodišča, v drugih, manjših občinah pa le, ako dotične občine to sklenejo; torej tu imajo mešani zistem.

Vsekako je jako priporočljiv nasvet gospoda poslanca dr. Majarona in le želeli je, da bi se namen dosegel, katerega ima. Priznati se mora, da je pri nas akcija za občinska mirovna sodišča se že začela, ali pozneje je vse zopet zaspalo. In dandanes ljudje ne vedó — saj je še veliko juristov, ki tega ne vedó — da obstoji dotični zakon, in zaradi tega je po mnenju upravnega odseka jako priporočljivo, da se pred vsem občine opozoré na dotični državni in deželni

zakon, da se potem novo delovanje prične. Zakaj nekatere občine so že pred kakimi dvajsetimi leti sklenile vpeljavo posredovalnih uradov, ali pozneje je stvar zaspala in skrajni čas je, da preneha to spanje, kajti to je priznana stvar, da ta mirovna sodišča lahko jako dobro vplivajo.

Upravni odsek je pri tem uvaževal, da bo deželni odbor, ako se predlogu častitega gospoda dr. Majarona ustreže, stal pred položajem, da bo moral premisliti eventualiteto, ali naj se pri vseh naših občinah uvedejo posredovalni uradi, ali naj ostane pri sedanjih zistemi, ali pa bi morda kazalo, tudi tukaj, kakor na Gališkem, uveljaviti mešani zistem, da se namreč za večje občine vpeljejo mirovna sodišča obligatorno, za manjše pa da ostane pri sedanjem fakultativnem zistemu.

Da bo torej deželni odbor imel v tem oziru podlago, da bo mogel staviti primerne predloge, zdelo se je upravnemu odseku potrebno, opozoriti ga na nekatere stvari. Če stopi deželni odbor pred vprašanje, ali bodi vpeljava mirovnih sodišč po vseh občinah obligatorna, je vsekako potrebno, da se tudi občine v tem oziru izrekó. S tem pa, ako se občine povprašajo, ali so potrebni taki posredovalni uradi, ne pride se s predlogom gospoda poslanca dr. Majarona v nasprotje, ker stoji upravni odsek na stališčih, da naj se občinam priporočajo taki uradi. Ker pa vendar ne pozna lokalnih razmer v posameznih občinah, zdi se mu primerno, da naj se občine same izrekó, ali želé takih uradov in da naj povejo svoje mnenje, kakih uspehov bi bilo pričakovati, ako bi se v dotični občini ustanovil tak urad. Zaradi tega je upravni odsek pred vsem mnenja, da naj se sprejme predlog gospoda poslanca dr. Majarona v prvi točki.

Dalje je upravni odsek mnenja, da bi bilo koristno, da se tiskovine že sedaj pripravijo, kajti bržkone bodo ti posredovalni uradi zaspali, ako se občinam ne bodo dale na razpolaganje dotične tiskovine, ker na kmetih se s tem ne bodo mogli boriti, da si sami pripravijo tiskovine, ampak v tem oziru je gotovo dežela poklicana, da nekaj žrtvuje. Te tiskovine dobijo naj si pri deželnem odboru; s tem pa se bo pospeševala ideja in ljubezen do mirovnih sodišč, naj se ta že vpeljejo obligatorno, ali pa če se ostane pri sedanjih fakultativnih zistemih.

Predno pa se seveda deželni odbor končno za to odloči, kaj da naj nasvetuje deželnemu zboru, treba mu je pa vendar tudi nekoliko poizvedeti, kako so ti obligatorni posredovalni uradi v drugih kronovinah vplivali, kjer že obstojé. Častiti gospod tovariš dr. Majaron je že podal nekatere podatke iz Gorenje Avstrije in ker smo slišali, da so taka občinska mirovna sodišča obligatorna tudi na Predarelskem, mislim, da ne bo nič škodovalo, ako se deželnemu odboru tudi naroči, da se obrne na Predarelsko, da poizve o delovanju in uspehih tamošnjih občinskih posredovalnih uradov. Seveda bo nekoliko treba poizvedovati tudi o troških, ker pri samih tiskovnih troških za dotične formulare najbrž ne bo mogoče

ostati in končno bo treba tudi poizvedovati o tem, kaka večja bremena za posamezne občine izvirajo iz nameravane naprave.

Zaradi tega je upravni odsek mnenja, da naj se deželnemu odboru naroči natančno poizvedovanje po dotičnih kronovinah, v katerih poslujejo obligatorni občinski posredovalni uradi, kajti predno stopi pred deželni zbor s predlogom, da naj se tudi za našo kronovino uvedejo obligatorno ti uradi, bodisi za vse ali le za nekatere večje občine, mu je treba materijala in tu ne bo nič škodovalo, ako se poizvedbe nekoliko bolj popolnijo.

Zato imam čast, v imenu upravnega odseka predlagati sledeče:

»Visoka zbornica skleni:

Deželnem odboru se naroča:

1. vse občine opozoriti na deželni zakon z dné 11. maja 1873, št. 24. dež. zak., in jih s poljudno pisanim navodom vzpodbuditi k ustanovitvi občinskih posredovalnih uradov;

2. da priredi obrazce za uradno knjigo prijav in poravnav in druge, pri poslovanju posredovalnega urada potrebne tiskovine ter za vse to pridobi založnika;

3. vsako občino pozvati, da izreče mnenje, je li potrebno in koristno ustanoviti tak urad;

4. poizvedeti po drugih kronovinah, kako so se ondi obnesla obligatorno vpeljana občinska mirovna sodišča, in

5. v prihodnjem zasedanju poročati o dognanih poizvedbah, ter staviti gledé občinskih posredovalnih uradov primerne nasvete.«

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. Niemand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo v specijalno razpravo.

Želi kdo besede k enemu ali drugemu predlogu?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo torej glasovali in mislim, da se visoka zbornica strinja s tem, če priporočam, da se o vseh predlogih upravnega odseka glasuje skupno.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Prosim torej gospode poslance, ki pritrjujejo tem predlogom, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Daljna točka je:

11. **Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji prebivalcev vasi Havptmanca na ljubljanskem barji za uravnavo struge Ižce in za pričetek osuševanja barja.**
11. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Insassen der Ortschaft Hauptmanza am Laibacher Moore um Regulierung des Fischbaches und um Beginn der Entwässerungsarbeiten am Moore.**

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Prebivalci vasi Havptmanca na ljubljanskem barji prosijo, da bi jim visoki deželni zbor vse potrebno ukrenil, da bi se vendar enkrat ljubljansko barje osušilo in da bi se že toliko desetletij obljubljeni osuševanje barja obistinilo in zvršilo. Pravijo, da imajo mnogo trpeti po povodnjih, da so osobito v lanskem letu vsi pomladni, poletni in jesenski pridelki bili vtopljeni in uničeni zaradi preplavljanja, kateremu je v prvi vrsti vzrok potok Išica.

Vas Havptmanca ima jako neugodno lego ter je pri vsakem najmanjšem preplavljanju prizadeta in, kakor je znano, je to tisti kraj, kateremu ljubljanski magistrat mora ob vsaki večji vodi vedno prvemu na pomoč prihiteti. Lega v geografičnem zmislu je najnižja in zato je tarnanje teh prebivalcev o veliki bedi po povodnjih povsem opravičeno.

Išica je tako zablatena in ima toliko nasipine v svojem toku, da pri najmanjšem deževju prestopa meje. Znano mi je, da je močvirski odbor dal trebiti Išico, ker je bilo toliko nanesene debelolistnate trave, in ko je dal le to travo ven pokositi, se je skozi to doseгло, da se je voda skoraj za dva čevlja znižala.

Kedaj bo to vprašanje ljubljanskega barja in njega osuševanja rešeno, o tem se danes ne more izraziti nihče, ker je vodopravna razprava še vedno na vrsti in ker se ni nadjati, da se bo tako hitro rešila. Prošnje seveda deželni zbor torej ne more drugače rešiti, kakor da jo odstopi deželnemu odboru, ki jo pa naj izroči močvirskemu odboru, ki ima nalog trebljenja dotičnih stranskih pritokov Ljubljaniče, da to prošnjo upošteva in kolikor mogoče skrbi, da se željam in težnjam prebivalcev dotičnih krajev ustreže, da se torej tok Išice kolikor mogoče iztrebi. Pripomniti se mora, da naj deželni odbor močvirskemu odboru priporoča premišljati, ali bi ne kazalo, da se omisli stroj za iztrebljanje, bagger-stroj — Baggermaschine, — kajti ako se bo tudi res enkrat občni želji ustreglo in osušilo barje ter poglobila struga Ljubljaniče, s tem ne bo še vse delo dovršeno, ampak vsi stranski pritoki, osobito Išica, se bodo redno in vedno morali trebiti, ker bodo sicer nanašali toliko nasipine, da bodo v teku nekaterih desetletij zopet struge polne in potem bo zopet zastajala voda, preplavljajoča ljubljansko barje.

Upravni odsek me je torej pooblastil, staviti visoki zbornici sledeči predlog:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja vaščanov v Havptmanci na ljubljanskem barju izroča se deželnemu odboru, da jo odstopi močvirskemu odboru s priporočilom, da odbor preudarja, ali ne bi kazalo naročiti stroja za iztrebljevanje struge, s katerim bi se tudi stranski pritoki redno trebili.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

12. **Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o: § 3., B: Agrarne razmere:**

12. **Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über: § 3, B: Agrarverhältnisse.**

Berichterstatter Ritter von Langer:

Hohes Haus! Ich habe die Ehre über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses betreffend die Agrarverhältnisse zu berichten.

Marg. Z. 127 dieses Berichtes spricht davon, dass in der Sitzung vom 11. Februar 1896 der Beschluss gefasst worden ist, dem Antrage des Herrn Abgeordneten Povše zuzustimmen, wonach die Regierung aufgefordert wurde, ein Genossenschaftsgefes einzubringen.

Nun hat die Regierung einige Monate darauf im Reichsrathe das Genossenschaftsgefes eingebracht, welches bereits seit Jahren in der Vorbereitung war. Dieses Genossenschaftsgefes ist jedoch im Reichsrathe noch nicht zur Berathung gelangt, sondern ist noch im betreffenden Ausschusse. Der Antrag des Herrn Abgeordneten Povše, welcher dahin ging, dass der Landesauschuss beauftragt werde, diesbezüglich die entsprechenden Schritte zu machen, ist insofgedessen gegenstandslos geworden.

Marg. Z. 3. 128, 129 und 130 sprechen von den Vorschusscaffen und zwar ist über das Gesuch des Verbandes der krainischen Vorschusscaffen in Laibach von Seite des hohen Landtages in der Sitzung vom 13. Jänner 1896 ein Beschluss gefasst worden, wonach der Landesauschuss beauftragt wird, Erhebungen zu pflegen über das Institut der Vorschusscaffen überhaupt Was Marg. Z. 3. 129 und 130 betrifft, so ist darin angeführt, dass die Vorschusscaffen in Kronau und Gurkfeld um Subventionen angefleht haben, dass sie aber damit vertröstet wurden, dass der Landesauschuss nach Beendigung der Studien ihre Petitionen, resp. Gesuche würdigen werde.

Zu diesen Punkten: 128, 129 und 130 wurde im Verwaltungsausschusse eine Resolution angenommen, welche dahin lautet:

„Der Landesauschuss wird beauftragt, über die Frage der Vorschusscaffen auch in anderen Ländern Erhebungen zu pflegen und dem hohen Landtage darüber zu berichten.“

Der Landesauschuss hat bisher nur in Krain Erhebungen gepflogen, der Verwaltungsausschuss stellt jedoch den Antrag, dass diese Erhebungen sich auf weitere Kreise und auch auf andere Länder erstrecken mögen. Hoffentlich werden diese Erhebungen recht bald beendet und dann die betreffenden Gesuche erledigt werden.

Ich stelle demnach den Antrag, dass die Punkte 127—130 zur Kenntniss genommen und ebenso auch die Resolution, die ich verlesen habe, angenommen werden.

Deželni glavar:

Gospod ces. svetnik Murnik se je oglašil k besedi.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Častiti gospod poročevalec je k § 3. letnega poročila, lit. B »Agrarne razmere« k marg. štev. 127.: »Kmetijske zadruge«, 128.: »Zveza kranjskih posojilnic v Ljubljani«, 129.: »Posojilnica v Kranji« in 130.: »Slovenska centralna posojilnica v Krškem« stavil nasvet, da se deželnemu odboru naroča, v vprašanji posojilnic tudi v drugih deželah preiskave vršiti in v prihodnjem zasedanji visokemu deželnemu zboru o stvari poročati.

Jaz imam čast visokemu zboru poročati, da se je vse to že zvršilo in meni je jako neljubo, da nobeden iz častitega upravnega odseka ni povprašal pri deželnem odboru, ali se je v stvari kaj storilo in ali je končana ali ne. Jaz sem že lani pri obravnavi te stvari, ali neke prošnje, se izrazil, in to se nahaja tudi v letnem poročilu, da se ta stvar vrši in da se je deželni odbor že na vse druge deželne odbore obrnil z vprašanjem, kako imajo v drugih deželah urejene hranilnice in posojilnice. Deželni odbori drugih v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel so, izvzemši enega, vsi že odgovorili. Nato je naš deželni odbor izdelal dotično poročilo, katero se bo najbrž že v prihodnji seji razdelilo med častite gospode deželne poslance (Poslanec dr. Majaron — Abgeordneter Dr. Majaron. »Dobro!«) Z ozirom na to bi prosil gospoda poročevalca, da bi v imenu dotičnega odseka danes opustil ta nasvet in da se bo stvar obravnavala, ko bo prišlo na vrsto dotično poročilo.

Torej jaz bi do gospoda poročevalca stavil prošnjo, da za danes ta nasvet umakne in se o njem vrši razprava, kadar pride na vrsto dotično poročilo deželnega odbora.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglašil. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Berichterstatter Ritter von Langer:

Nach den Mittheilungen, welche soeben der Herr Vorredner gemacht hat, erkläre ich mich damit einverstanden, diese Resolution mit Rücksicht darauf, dass derselbe Gegenstand noch in dieser Session zur näheren Erörterung kommen wird, zurückzuziehen.

Deželni glavar:

Ker je gospod poročevalec umaknil resolucijo, je glasovati samo o predlogu upravnega odseka, da se marg. št. 127.—130. vzamejo na znanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Ritter von Langer:

Die Marg.-Z. 131, 132, 134 und 135 handeln von den agrarischen Operationen. Es wird unter Marg.-Z. 131 mitgetheilt, dass einige der Herren des technischen Personales den Dienst verlassen haben und wieder andere aufgenommen worden sind. Das wird für den Fall, als das Übereinkommen zwischen dem Lande und der Landescommission vom Ackerbauministerium genehmigt werden wird, eben ganz anderes werden, indem die Stellen systemisirt und vom Staate zu übernehmen sein werden. Bei der Gelegenheit, als über dieses Übereinkommen hier verhandelt wurde, ist die Angelegenheit der agrarischen Operationen auch von Seite der Regierung des weiteren erörtert worden, weshalb ich es nicht mehr für nöthig halte, in die Erörterung dieser Frage weiter einzugehen.

Ich stelle daher den Antrag:

Der hohe Landtag wolle die Marg.-Z. 131, 132, 134 und 135 zur Kenntniss nehmen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Unter Marg.-Z. 133 wird eine tabellarische Zusammenstellung der Hypothekar-Verschuldung des Besitzes in Krain vorgelegt.

Ich stelle den Antrag, die Marg.-Z. 133 zur Kenntniss zu nehmen.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg.-Z. 136 spricht über die Landeshypothekenbank. Die Angelegenheit der Landeshypothekenbank ist in dem hohen Landtage schon öfter erörtert und sind auch diesbezügliche Beschlüsse gefasst worden. Diese Beschlüsse gingen in erster Reihe dahin, Erkundigungen einzuziehen und Erhebungen darüber zu pflegen, ob es ersprießlich wäre, eine Landeshypothekenbank zu gründen. Im Jahre 1896 ist von Seite des Herrn Abgeordneten Hribar ein Antrag eingebracht worden, wornach der Landesauschuss beauftragt wird, sich bei den von ihm nominativ angeführten Landesauschüssen und Instituten im Gegenstande zu erkundigen. In dieser Beziehung hat nun der Landesauschuss ein großes Material zusammengebracht, welches

jedoch noch nicht gesichtet ist und infolge dessen ist die Möglichkeit nicht vorhanden, mit einem concreten Antrage vor das hohe Haus zu treten.

Der Verwaltungsausschuss hat im Hinblick auf diese Sachlage eine Resolution angenommen, welche ich dem hohen Hause zur Annahme empfehle; sie lautet:

„Der Landesausschuss wird beauftragt, dem hohen Landtage einen umfassenden Bericht über die Erhebungen zur Errichtung einer Landeshypothekenbank in der nächsten Session vorzulegen.“

Ich bitte den hohen Landtag, die Marg. § 3. 136 zur Kenntnis zu nehmen und dieser Resolution des Verwaltungsausschusses die Zustimmung zu ertheilen.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Ničče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo odsekovi resoluciji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Glasovati je še o predlogu upravnega odseka, da se vzame marg. št. 136. na znanje.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je rešen § 3. lit. B.

Na vrsto pride:

§ 5: **Občinske reči** (razun marg. št. 7).

§ 5: **Gemeinde-Angelegenheiten** (ausgenommen Marg. Nr. 7.)

Poročevalec Jelovšek:

Čast imam, v imenu upravnega odseka poročati o § 5. letnega poročila »Občinske stvari«. Ker imajo gospodje poslanci letno poročilo itak že dalje časa v rokah, mislim, da mi ni treba omenjati vsebine tega poročila od strani do strani, temveč, da se smem omejiti le na par kratkih opazek. Iz marg. šte. 1. je razvidno, da so občinske priklade večinoma višje kakor 15%. Ako primerjamo posamezne okraje in priklade, katere plačujejo posamezne občine, vidimo, da je najhujše obremenjen Črnomaljski okraj, kjer plačujejo tri občine po 72%, dve po 63%, sedem po 50%, ena 40% in štiri po 30% priklado.

Drugi okraj, ki je za Črnomaljskim najbolj obremenjen, je Kočevski okraj. Tam plačuje ena občina 62%, šest občin ima po 50%, sedem po 40% in pet po 30% priklado.

Tretji okraj je potem ljubljanska okolica. Tukaj plačuje ena občina 77%, dve občini plačujeta 50% in ena 30% priklado.

Četrti okraj je Postojinski. Tam imate eno občino z 60%, tri z 50%, dve z 44% in šest z 30% priklado.

Peti je Radovljiški okraj, kjer imate eno občino z 100%, eno z 50%, dve z 40% in štiri z 30% priklado.

Šesti okraj je Logaški, kjer plačujejo občine dve po 65%, pet po 56% in šest po 40% priklado.

Na sedmem mestu je okraj Kranjski. Ena občina ima 60%, ena 50% in pet občin 40% priklado.

V Krškem okraju imate dve občini z 50%, pet občin z 40% in tri z 30% priklado.

V Novomeškem okraju znašajo priklade pri eni občini 50%, pri eni 47% in pri dveh po 30%.

Najboljša okraja sta Kamniški s tremi občinami po 40% in petimi občinami po 30% priklade in Litijski z dvema občinama po 40% in z dvema po 30% doklade.

Najvišjo doklado ima občina Srednja Vas v Radovljiškem okraju, namreč 100%.

Drugega o tej marg. šte. nimam nič dostaviti in prosim, da se vzame na znanje.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Der Herr Abgeordnete v. Lenkh hat das Wort.

Abgeordneter von Lenkh:

Hohes Haus! Der Inhalt des § 5. des Rechnungsberichtes, der uns Einblick in die wirtschaftlichen Verhältnisse der Gemeinden verschaffen sollte, zeigt uns eigentlich nichts anderes, als dass die Umlagen auf die directe Steuer eine geradezu exorbitante Höhe erreicht haben, dabei bleiben aber noch immer die dringendsten Bedürfnisse des flachen Landes häufig unbefriedigt.

Fasst man die Zukunft ins Auge, so wird der Bau und die Erhaltung von Kirchen, Straßen und Gemeindehäusern die Ansammlung eines Reservekapitales, die erhöhte Anspannung des Creditcs, eine rationelle Verwaltung des Gemeindervermögens unbedingt erheischen. Selbstverständlich erfordert jede gesetzgeberische Reform, jede Maßregel innerhalb der Grenzen einer autonomen Verwaltung einen tieferen Einblick in die wirtschaftlichen Verhältnisse des Gemeindelebens. Um zur Kenntnis der tatsächlichen Verhältnisse zu gelangen, sind statistische Erhebungen unerlässlich, geradezu die erste Voraussetzung für eine ernstliche Beseitigung von Uebelständen durch die öffentliche Fürsorge. Man hat zuerst im Großherzogthume Baden, später in anderen Staaten und in der jüngsten Zeit auch in Böhmen einen Weg betreten, der diesem Ziele unbedingt näher führt.

Es ist dies durch die Untersuchung der wirtschaftlichen Verhältnisse einer gewissen Anzahl von Gemeinden, sogenannter typischer Erhebungsgemeinden, geschehen. Die Anzahl derselben war stets abhängig von der Größe des betreffenden Staates und den concreten Verhältnissen des betreffenden Landes. In Böhmen wurde, als vorbereitender Schritt, das Land zu diesem Behufe in 55 Gaue getheilt und die Verhandlungen betreffs einer staatlichen Subvention sind noch im Zuge, während in Bayern diese Enquete in 24 Gemeinden bereits zur Durchführung gebracht wurde.

Je allgemainer die Bedeutung einer rationellen Statistik geworden ist, desto mehr empfinden wir auf allen Gebieten der Verwaltung und Gesetzgebung schmerzlich, daß wir in dieser Richtung in Krain hinter anderen Ländern leider weit zurückgeblieben sind.

Die Agrarstatistik ist ein Haupthilfsmittel mit ihren beweiskräftigen Zahlen, die Ursachen einer wirtschaftlichen Krise, einer Nothlage klar zu legen und die Errichtung eines statistischen Bureaus wird auch aus unzähligen anderen Gründen bald ernstlich ins Auge gefaßt werden müssen.

Locale Enqueten in der von mir angedeuteten Form ermöglichen es aber in einer verhältnismäßig kürzeren Zeit, da sie ein engeres Gebiet umfassen, die thatsächlichen Ursachen der miltlichen wirtschaftlichen Verhältnisse im Lande klar zu legen, und uns die Grenzen zu zeigen, innerhalb welcher die staatliche Fürsorge berechtigten Beschwerden unserer Landwirths Abhilfe verschaffen kann, inwieweit diese immer wiederkehrenden Klagen eine Berechtigung haben oder nicht.

Mit Rücksicht auf die vorgerückte Stunde und die uns überhaupt zur Verfügung stehende Zeit muß ich darauf verzichten, auf eine eingehende Auseinandersetzung, wie ich mir die Untersuchung typischer Gemeinden bei uns vorstelle, wie die Diagnose und Therapeutik der Uebelstände dadurch festgestellt wird, einzugehen, sondern ich beschränke mich darauf, folgende Resolution der Annahme des hohen Hauses wärmstens zu empfehlen:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesauschuß wird beauftragt, in der nächsten Landtagsession dem Landtage Vorschläge zu machen und Anträge zu stellen, wie im Wege einer Enquete die Untersuchung der wirtschaftlichen Verhältnisse in einer entsprechenden Anzahl von Gemeinden durchzuführen sei. Derselbe habe sich diesbezüglich mit dem k. k. Ackerbauministerium und der k. k. statist. Central-Commission ins Einvernehmen zu setzen.“

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo ta predlog, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi.

Želi se kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Jelovšek:

Prav z radostnim srcem pozdravljam resolucijo častitega gospoda poslanca pl. Lenkha, kajti preverjen sem, da bi bila stvar občinam v veliko korist, kajti kakor je razvidno iz marg. štev. 1. § 5., imajo občine troške, o katerih mnogokrat ne vemo, ali so opravičeni ali ne. Sploh je resolucija jako umestna in zato se popolnoma z njo strinjam ter jo priporočam visoki zbornici v sprejem.

Deželni glavar:

Prosim sedaj glasovati in sicer najprej o predlogu upravnega odseka, da se marg. št. 1. § 5. vzame na znanje.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim še glasovati o resoluciji gospoda poslanca pl. Lenkha. Gospodje, ki pritrjujejo tej resoluciji, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Jelovšek:

Marg. št. 2. Tukaj poroča deželni odbor, da je nekaterim občinam Kočevskega, Kranjskega, Logaškega, Novomeškega in Radovljiškega okraja dovolil pobiranje občinskih taks.

Prosim, da se ta točka na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

V marg. št. 3. poroča deželni odbor, v katerih občinah se je leta 1896. vpeljal pasji davek. Tukaj nimam drugega opomniti, kakor da naj bi se pasji davek povsod vpeljal, kjer ga še ni.

Predlagam, da se ta točka na znanje vzame.

(Obvelja. — Angenommen.)

V marg. št. 4. poroča deželni odbor o prikloplitvi selskih občin Rakek in Žilce sodnemu okraju Cerkljanskemu. Tu nimam ničesa omeniti in le prosim, da se ta marginalna številka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako predlagam, da se vzame na znanje marg. št. 5 in 6.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Torej prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

13. Ustna poročila finančnega odseka o prošnjah za dovolitev denarnih podpor, in sicer o prošnji:

a) dijaškega podpornega društva na c. kr. višji kmetijski šoli na Dunaju;

13. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen um Bewilligung von Unterstützungen, und zwar über die Petition:

a) des Studenten-Unterstützungsvereines an der k. k. Hochschule für Bodencultur in Wien.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Dijaško podporno društvo na visoki poljedelski šoli na Dunaji obrnilo se je kakor že mnogo let, tudi letos do visokega deželnega zbora za podporo, in razjasnjuje, da društvo že 23 let deluje po vseh močeh v prid tamošnjim dijakom, naj so te ali one narodnosti. Zadnja leta je pomnožilo svoje delovanje tako, da je moralo društvo celo nekaj dolga narediti, katerega je moralo pozneje vrniti. Ker tudi naši dijaki od tega društva dobivajo podpore, je finančni odsek sklenil, da predlagam:

»Visoki deželni zbor skleni:

Dijaškemu podpornemu društvu na c. kr. visoki kmetijski šoli na Dunaji dovoljuje se iz deželno-kulturnega zaklada za 1897. l. 30 gld. podpore.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

- b) društva za deška ročna dela na Dunaju;
b) deß Knabenhandfertigkeits-Bereines in Wien.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Društvo za deška ročna dela na Dunaji se je, kakor lansko leto, tudi letos obrnilo do visokega deželnega zbora s prošnjo za podporo, v kateri navaja, da se je bilo na tej šoli dosedaj učilo že 25 učiteljev iz Kranjske, ki gotovo na dotičnih ljudskih šolah na Kranjskem plodonosno delujejo in to je tudi res, da imamo mnogo takih učiteljev, ki so se tam izučili in sedaj jako pridno delujejo na naših ljudskih šolah. Lansko leto je bilo tam sedem učiteljev iz Kranjske, ki so bili subvencionirani od dežele in od Kranjske hranilnice. Ker je društvo podpore vredno, nasvetuje finančni odsek:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Društvu za deška ročna dela na Dunaji dovoljuje se 25 gld. podpore iz kredita za obrtni pouk.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospodje, ki so za predlog finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

- c) društva gospej krščanske ljubezni v Ljubljani;
c) deß Frauenvereines der christlichen Liebe in Laibach.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Do visokega deželnega odbora obrnilo se je tudi društvo gospej krščanske ljubezni, kakor je bilo to pred štirimi leti, in ker je finančni odsek se preveril, da je to društvo podpore vredno, ker ima dober namen, zaradi tega nasvetuje finančni odsek:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Društvu gospej krščanske ljubezni v Ljubljani dovoljuje se za l. 1897., 1898 in 1899 po 100 gld. podpore iz deželnega zaklada.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

- d) Andreja Kotnika, posestnika v Lazah pri Staremtrgu, ker mu je poginila živina;
d) deß Andreas Kotnik, Besitzer in Laase bei Altenmarkt, auß Anlaß der Berendung von einigen Stück Vieh.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Andrej Kotnik, posestnik v Lazah pri Staremtrgu, obrnil se je do visokega zbora s prošnjo, v kateri navaja, da mu je šest živinčet poginilo, ker so jedla strupene rastline in da je vsled tega imel škode 590 gld. Pravi, da ni premožen, da je bila letina slaba, da ima vrh tega šest nedoraslih otrok in bolno sestro in zato prosi, da bi se mu dalo nekoliko podpore, da bi se lažje rešil iz te velike nesreče.

Županstvo v Staremtrgu priporoča to prošnjo, ali finančni odsek se je držal načela, da se take prošnje v visokem zboru ne morejo končno reševati, ker bi bile poizvedbe jako težke. Slične prošnje so se pa tudi že odbile in zato predlaga finančni odsek:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja Andreja Kotnika za podporo vsled škode, katero je trpel, ker mu je šest govedi poginilo, se ne usliši.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, preidemo na glasovanje. Gospodje, ki hočejo glasovati za ta predlog, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

e) Ivana Škrjanca v Ljubljani za rejenko Marijo Stalzer;

e) deß Johann Škrjanc in Laibach, für den Findling Maria Stalzer.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Ivan Škrjanc v Ljubljani je vzel v odgojo leta 1894. na Dunaji rojeno Marijo Stalcer proti letni odškodnini 30 gld. in sedaj prosi, da bi se mu ta odškodnina nekoliko povikšala, ker se z 30 gld. otrok venderle ne more rediti. Finančni odsek pa misli, da se visoki zbor na tako prošnjo vender ne more ozirati, ker je prositelj prevzel otroka vsled pogodbe in bi deželni zbor, ako temu prositelju ustreže, praviloma moral zvišati dotične odškodnine tudi vsem drugim, ki imajo take otroke v reji in ki bi se oglašili za tako zvišanje.

Vsled tega nasvetujem:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnji Janeza Škrjanca za podporo za rejenko Marijo Stalzer se ne more ugoditi.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, se bo glasovalo in prosim gospode poslance, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

f) društva za varstvo avstrijske vinoreje;

f) deß Vereines zur Förderung deß österr. Weinbaues.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Društvo za varstvo avstrijske vinoreje na Dunaji se je tudi letos, kakor druga leta, obrnilo do visokega zbora s prošnjo za podporo. Ker to društvo, kakor je bilo že v prejšnjih sesijah omenjeno, jako dobro deluje in je tudi na razpolago, ako je treba zemlje preiskavati ali delati kemične analize, je vredno, da se tudi naprej podpira in zaradi tega finančni odsek nasvetuje:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Društvu za varstvo avstrijskega vinorejstva dovoli se iz deželno-kulturnega zaklada 50 gld. podpore.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

g) kluba slovenskih tehnikov na Dunaju za izdajo tehniške terminologije;

g) deß Club der slovenischen Techniker in Wien behufs Herausgabe der technischen Terminologie.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Klub slovenskih tehnikov na Dunaji se je obrnil do visokega zbora s prošnjo, v kateri navaja, da se je potreba pokazala, zbrati vse potrebne termine, ki naj služijo za podlago zadostnemu izraževanju v strokovnih razpravah in misli, da naj bi se spravila cela stvar skupaj in izročila jezikoslovcem, da bi dobili potem strokovnjaki tehniki vsem potrebam zadoščujoči slovar. Klub ne prosi za denarno podporo, ampak le, da bi se nakupili razni slovarji in druge potrebne knjige, iz katerih bi se delali ekscerpti in potem, ko bi bili ti gotovi, bi se knjige vrnile deželnemu odboru, ki naj bi jih dal Matici Slovenski, Slovenskemu pisateljskemu društvu ali pa muzeju. Finančni odsek je smatral, da je slovenska tehniška terminologija potrebna, in zato nasvetuje:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja kluba slovenskih tehnikov na Dunaji izroča se deželnemu odboru z naročilom, da dovoli primerni znesek za nakup slovarjev in drugih potrebnih knjig, katere ostanejo last dežele, in to iz kredita za obrtni poduk.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim, da se glasuje. Gospodje, ki pritrjujejo nasvetu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsti je točka:

h) Alojzija Domicelja, učenca na c. kr. vino-rejski in sadjarski šoli v Klosterneuburgu;

h) deß Alois Domicelj, Zögling an der k. k. pomologischen Lehranstalt in Klosterneuburg.

Poročevalec ces. svetnik Murnik :

Alojzij Domicelj, slušatelj na c. kr. vinorejski in sadjarski šoli v Klosterneuburgu, se je, kakor lansko leto, tudi letos obrnil do visokega deželnega zbora za podporo, da mu bo mogoče, nadaljevati svoje študije. Prošnja toplo podpira tudi vodstvo c. kr. tamošnje šole in sklicuje se na to, kar sem že lani povedal o tem pridnem učencu, in z ozirom na to, da ima prositelj deset bratov in sester, katerih so šele trije prišli do svojega kruha, predlagam v imenu finančnega odseka :

»Visoki deželni zbor naj sklene :

Prošnja Alojzija Domicelja, slušatelja na c. kr. vino- in sadjarskem učnem zavodu v Klosterneuburgu se izroča deželnemu odboru z naročilom, da podeli prositelju nekoliko podpore iz deželno-kulturnega zaklada.«

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je :

i) Hugo Hinterlechnerja, učenca na c. in kr. živinozdravnišnici na Dunaju ;

i) dež Hugo Hinterlechner, Zögling am f. u. f. Thierarznei-Institute in Wien.

Poročevalec ces. svetnik Murnik :

Hugon Hinterlechner, slušatelj na c. in kr. vojaški živinozdravnišnici na Dunaju v drugem letu, obrnil se je na visoki deželni zbor, da bi mu ta dovolil primerno podporo, da bo mogel nadaljevati svoje študije. Vodstvo te šole priporoča to prošnja in se izrazuje v tem svojem poročilu, da ta slušatelj zelo pridno posluša nauke na tem zavodu. Ker je potreba dokazana, in bi bilo želeti, da bi nekoliko več Kranjcev dovršilo študije na tem zavodu, ki bi se potem tudi lahko nastavili začasno na kakem kraju na Kranjskem, n. pr. v Mokronogu, v Idriji itd., kjer bi bili jako potrebni, mislil je finančni odsek, da bi bilo prav, ako se temu prositelju podeli kaka podpora, vender pa bi se moral zavezati, da bi potem, ako bi zvršil svoje študije, seveda proti primerni nagradi vsaj dve leti služil na kakem primernem kraju na Kranjskem. Vsled tega predlaga finančni odsek :

»Visoki deželni zbor naj sklene :

Prošnja slušatelja na c. in kr. vojaški živinozdravnišnici na Dunaju Hugona Hinterlechner-ja se

izroča deželnemu odboru, da mu podeli primerno podporo iz kredita v deželnem zakladu za živinozdravnike dovoljenega, ako se pravomočno zaveže služiti po končanih študijah vsaj dve leti na Kranjskem.«

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride :

j) Franciške Usenik in Janeza Jamnik v Rožnempahu vsled prašičje kuge ;

j) der Franziska Usenik und deß Johann Jamnik in Rosenbüchel, infolge der Schweinepest.

Poročevalec ces. svetnik Murnik :

Franciška Usenik in Janez Jamnik v Rožnempahu obrnila sta se vsak v svoji popolnoma enaki prošnji do visokega zbora za podporo in sicer zato, ker sta škodo trpela, ker so jima po prašičji kugi prašiči poginili. Dotično županstvo priporoča obe prošnji in potrjuje da sta prositelj in prosilka v resnici podpore potrebna. Ali finančni odsek je bil venderle mnenja, da sta bili prav za prav prošnji le deželnemu odboru predložiti, kateremu je moč poizvedovati, ne pa deželnemu zboru, ki kratek čas zaseduje in vender ne more sam takih preiskav vršiti, ki so pa venderle potrebne, ker skušnja uči, da so prošnje navadno tako sestavljene, da se na njihovi podlagi skoraj nikdar ne more stvar rešiti. Ako bi se pa sploh hotelo v takih slučajih škode vsled prašičje kuge vračati, bi bil to novi trošek za deželni zaklad, ker bi prihajalo toliko takih prošenj, da bi jih deželni odbor mogel le neugodno reševati, ker bi dotični troški gotovo presegarli svoto 10.000 gld. Zaradi tega finančni odsek ne more priporočati teh dveh prošenj in predlaga :

»Visoki deželni zbor naj sklene :

Prošnji Janeza Jamnika in Franciške Usenik za podporo vsled škode po prašičji kugi provzročene se izročita deželnemu odboru v rešitev.«

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- k) občine sv. Gregor vsled škode po toči in povodnjih;
- k) der Gemeinde St. Gregor anlässlich des durch Hagel und Ueberschwemmung angerichteten Schadens.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Županstvo občine sv. Gregor prosi podpore, ker so tamošnji prebivalci v več vaseh trpeli škodo po toči, dné 22. oktobra lanskega leta pa vsled naliva. Škoda znaša 300 gld. Kar sem v imenu finančnega odseka omenil o prejšnjih dveh prošnjah, velja v večji meri o predležeči prošnji, da se namreč take prošnje ne vlagajo pri deželnem zboru, temveč pri deželnem odboru, ki se itak vselej nanje po mogočnosti ozira. Vsekako pa obravnavanja v deželnem zboru nekoliko stanejo, ker se mora vsaka beseda pisati, tiskati in razposlati in torej razprave o takih stvareh provzročujejo mnogo nepotrebnih stroškov. Finančni odsek je bil mnenja, da so prositelji res podpore vredni, ker to potrjuje ne le županstvo, ampak tudi župnijstvo in da se bo torej deželni odbor gotovo nanje oziral. Ker se take prošnje tukaj ne morejo reševati in ker ne kaže prezirati tega načela, ki je doslej vedno tukaj veljalo, predlagam:

»Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja občine Št. Gregorske za podporo po toči in povodnji poškodovanim se izroča deželnemu odboru v rešitev.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž:

Usojam si prav toplo priporočati slavnemu deželnemu odboru, da izvoli tem siromakom nakloniti kolikor mogoče izdatno podporo. Naj bi imel pred očmi, kako težka je usoda tistega, komur poje beraška palica. In taka usoda čaka te reveže, če se jim ne pomaga. Torej jih toplo priporočam blagonaklonjenosti deželnega odbora.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

15. Ustno poročilo upravnega odseka gledé projekta o gradnji nove okrajne ceste od Smuke do Hinj oziroma do Lazine z dotičnim načrtom zakona (k prilogi 50.).

15. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Project, betreffend den Bau einer neuen von Langenthon bis Sinnach beziehungsweise Lazina führenden Bezirksstraße sammt dem einschlägigen Gesekentwurfe (zur Beilage 50).

Poročevalec Globočnik:

Visoka zbornica! Suha Krajina, ki ima prebivalcev okoli 5000, je gledé cestnih zvez zelo v slabem stanu in trpi vsled tega mnogo tudi v gospodarskem oziru. Suha Krajina ima le dve cesti, katerih se lahko in dobro poslužuje. Ti cesti imata smer od severa proti jugu. Prva se odcepi na zahodnem delu Suhe Krajine pri Zagradcu od deželne ceste in vodi preko Ambrusa na Žvirče, potem se pa zopet zavije proti severozahodu in vodi na Dobropolje in od tod na Ljubljano ali Velike Lašiče. Druga okrajna cesta se pa odcepi pri Žužemperku od deželne ceste in vodi preko Smuke v Kočevje. Med tema dvema cestama pa ni nobene povprečne cestne zveze, da bi Suhokrajčanom olajšala porabo teh cest in to je seveda zanje jako neprilčno.

Da bi se temu odpomoglo, vložili so farani iz Hinj dné 12. novembra 1886. leta prošnjo, da bi se napravila zvezna cesta med Smuko in Žvirčami preko Hinj, toda ta prošnja je zaostala v prahu deželnega stavbenega urada tako dolgo, da je ni leta 1890. dvignila iz tega prahu zopet druga prošnja občine Struga, ki je prosila za enako cestno zvezo.

Vsled te prošnje se je zaslísal pred vsem Žužemperški cestni odbor in ta je izrekel, da bi bila zveza med Smuko in Hinjami pač jako potrebna, druga cestna zveza od Hinj do Žvirč pa bi mogla odpasti, ker tista cesta ni v tako slabem stanu, kakor ona in bi tudi preveč stroškov provzročilo, ako bi se ta cesta iz Hinj do Žvirč nadaljevala.

Deželni odbor je poslal svojega nadinženirja na lice mesta. Ta je pregledal svet in se prepričal o nujni potrebi cestne zveze od Smuke čez Hinje na Žvirče in je izrekel svoje mnenje tako, da bi se morala cela ta cestna zveza delati, ker, ako bi se samo taka zveza delala iz Smuke na Hinje, kakor jo Žužemperški cestni odbor predlaga, bi bilo to le polovičarsko delo. Deželni odbor se je temu mnenju pridružil in je leta 1894. napravil poročilo na deželni zbor, vsled katerega je visoki deželni zbor dne 8. februarija 1894. leta sklenil naročiti deželnemu odboru, da preskrbi tehnični načrt in proračun za celo to cestno zvezo od Smuke do Žvirč. Stvar se je od tedaj naprej nekoliko zavlekla, danes pa deželni odbor predloži tehnični projekt, toda le gledé cestnega dela od Smuke do Hinj. Ta cesta bi se odcepila blizu Smuke od okrajne ceste Žužemperk-Kočevje, bi bila dolga 3145 m in bi vodila do vasi

Lazina, kjer se steka v občinsko pot, ki vodi na Hinje. Cesta bi bila lepo izpeljana in največji strmec znašal bi le 5-8%, troški pa bi bili precej veliki, znašali bi vsega skupaj 15.200 gld. Te stroške bi pred vsem imel prevzeti Žužemperški cestni odbor, kateremu bi pa to seveda skoraj ne bilo mogoče storiti iz lastnih sredstev, ker pobira Žužemperški cestni okraj že sedaj 20—25% priklado za ceste in ker bi moral pridati še 91% cestne naklade. Torej bi bila potrebna izdatna podpora od dežele. Zaradi tega predlaga deželni odbor, da bi se dala za to cestno progo iz Smuke do Hinj deželna podpora s tretjino tiste svote, ki bi se morala plačati za stavbo te ceste. In drugič pa deželni odbor izroča načrt zakona za uvrstitev te ceste med okrajne ceste, da bi ga potrdila visoka zbornica.

Upravni odsek ni mogel pritrčiti ne enemu, ne drugemu predlogu, in sicer prvemu zato ne, ker ni zvršen sklep visokega deželnega zbora z dné 8. februarija leta 1894. Ta sklep se je namreč tikal cele cestne zveze od Sumke čez Hinje do Žvirč, sedaj se je pa predložil le načrt cestne zveze od Smuke do Hinj. Torej misli upravni odsek, da se visoki deželni zbor danes ne more baviti s to stvarjo, ker ravno še ni popolnoma ustrezno temu sklepu deželnega zbora iz leta 1894.

Kar se tiče drugega predloga, da bi se sprejel načrt tega zakona, ki se je predložil, pa upravni odsek tudi nima namena priporočati tega načrta v sprejem in sicer zaradi tega ne, ker mu niso znani nagibi, zakaj se je deželni odbor le s to progo zadovoljil in ker v celem aktu ni razjasнено, zakaj se ni delal tudi načrt za progo iz Hinj na Žvirče. Proga iz Smuke do Hinj je dolga nekaj čez 6-3 km, proga iz Hinj do Žvirč pa je dolga nekako 8 km in ta proga iz Smuke do Hinj bi povzročila že 15.200 gld. stroškov, akoravno je iz izvedenčevega poročila razvidno, da če mi sklenemo, da naj se ta proga napravi, bo to le polovičarsko delo. Dežela bi imela za to polovičarsko delo stroškov nad 5000 gld. in Žužemperški cestni odbor pa 10.000 gld. Torej za tako stvar se kažejo skoraj preveliki troški. Nadjati se je pa, da cestna proga od Hinj do Žvirč primeroma ne bo toliko stroškov povzročila, kakor proga od Smuke do Hinj, ker je ona proga v boljšem stanu in tudi nima tako hudega terena. Torej se je nadjati, da morebiti cela proga Smuka-Žvirče ne bo povzročila mnogo več stroškov, kakor sedaj proga iz Smuke do Hinj. Pomisliti je pa tudi treba, ako se sedaj odobri načrt ceste od Smuke do Hinj, da bi se Žužemperškemu cestnemu odboru s temi 10.000 gld. naložilo tako breme, da bi se Žužemperški cestni odbor pač dolgo časa premišljal, predno bi se odločil za nadaljno črto iz Hinj do Žvirč, kajti že ta proga Smuka-Hinje bi mu povzročila veliko stroškov, in bal bi se novih stroškov za progo Hinje Žvirče.

Gledé sprejema tega načrta zakona je pa zadržek tudi § 22. cestnega zakona, kajti ta veleva, da se mora prej, predno se zakonski načrt predloži, vršiti obravnava z udeleženci, potem da se mora prej preskrbeti izjava oblastev gledé javnih in vojaških ozir.

To je imperativen ukaz cestnega zakona in ker se vse to ni še zgodilo, se tudi sprejem zakonskega načrta ne dá priporočati.

Z ozirom na to si dovoljujem v imenu upravnega odseka sledeče predlagati:

»Visoki deželni zbor skleni:

Poročilo deželnega odbora z dné 19. februarija 1897, priloga št. 50., vrača se istemu z naročilom, da deželni odbor v smislu sklepa deželnega zbora z dné 8. februarija 1894 dá izdelati tehniški načrt in proračun tudi za gradnjo projektovane cestne proge od Hinj do Žvirč, da v prihodnjem zasedanji poroča o celi progji od Smuke preko Hinj do Žvirč, ter stavi svoje konečne predloge, — in da isti z eventualnim načrtom dotičnega deželnega zakona predloži tudi izvršene obravnave z udeleženci in potrebne izjave oblastnij gledé javnih in vojaških ozir, kakor to veleva določba § 22. dež. zakona od 28. julija 1889, št. 17. dež. zak. «

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Za svojo osebo, kot zastopnik te pokrajine, moram iz vsega srca obžalovati, da je upravni odsek prišel do takega zaključka. Jaz mislim, da je ni nobene ceste, ki bi bila bolj podobna morski kači, kakor ta cesta iz Smuke do Hinj oziroma do Žvirč. Leta 1886., torej pred 11 leti že je bila predložena prva prošnja za to cestno zvezo in od tedaj je ležala v prahu do leta 1890., dokler je nismo dvignili z drugo prošnjo. Dvakrat se je potem predlagalo in dvakrat je visoka zbornica soglasno sklenila, naj se pošlje tehnik, da pregleda razmere v dotičnem kraju in napravi načrt za celo progo in proračun, ki se imata potem predložiti visokemu zboru.

Deželni odbor je gledé tehničnih močij v zadregi, to sam priznavam, in tako je prišlo, da je še-le pozno v jeseni bil poslan inženir Žužek v tiste kraje, in ta je svoje delo, kolikor je ob deževji mogel, zvršil, ostalega dela pa zaradi slabega vremena ni mogel zvršiti, ampak je delo odložil. Omenjam to, ker je častiti gospod poročevalec rekel, da mu niso znani nagibi, zakaj deželni odbor ni do cela zvršil danega mu naročila. To je prvi vzrok. Drugi vzrok, da se je ravno ta črta med Smuko in Hinjami že projektirala, je pa to, ker ravno med Smuko in Hinjami nimajo nikake zveze izvzemši kozje steze, po domače rečeno, dočim pelje od Hinj do Žvirč vsaj občinska pot, čeravno je taka, da se lesena kolesa na njej lomijo. Jaz sam priznavam, da bi bila naprava ceste med Smuko in Hinjami samo polovičarsko delo, toda ako damo stvar danes zopet deželnemu odboru nazaj in mu naročimo, da naj v prihodnjem zasedanji predloži celi načrt, sem jaz za svojo osebo prepričan, da s tem le odložimo celo stvar na dolgo klop in

da bodo zopet prešla dva, tri leta, predno pride potem ta nujna zadeva iz prahu zopet na dan. Opozarjam visoko zbornico samo na govor bivšega deželnega poslanca gospoda dvornega svetnika Šuklje-ta z dné 21. marca 1892. leta. Na dolgo in široko je opisoval visoki zbornici Suho Krajino, živo, stvarno in temeljito je razpravljal tamošnje potrebe in žalostne prometne razmere, tako da mora vsak, ki bere dotični govor, reči, da se tu mora nekaj zgoditi, da se ta pokrajina zveže z železnico. In tedaj je deželni zbor sklenil, da ima deželni odbor poizvedovati po cestnih okrajih in okrajnocestnih zastopih, katere cestne zveze so potrebne, in jih pozvati, da naj sami povedó in predlagajo dotične ceste, ki bi se imele graditi. In danes, ko imamo tako prošnjo pred saboj, pride upravni odsek s predlogom, da naj se stvar, ki se že toliko časa pleče, vnovič vrne deželnemu odboru, da dá načrt popolniti. Kaj se to pravi? Da bomo zopet vsaj dve leti čakali, predno dobimo dotični načrt, kajti prvič deželni odbor nima tehničnih močij na razpolaganje in drugič so te moči, kar jih je, preobložene z raznimi deli gledé dobave pitne vode. Vodovod za Suho Krajino je pokopan, sedaj naj pa ljudje še te ceste ne dobijo. Kaj jim preostane drugega, kakor da gredó v Ameriko!

Rad bi stavil kak konkretni predlog, ker pa vem, da bi ga danes visoka zbornica ne sprejela, torej prosim pa vsaj deželni odbor, in nujno ga prosim, da stvar kolikor le mogoče pospeši in skrbi, da bo v prihodnjem zasedanji gotovo predložil visoki zbornici načrt za celo progó od Smuke do Žvirč; visoko zbornico pa prosim, naj se potem usmili teh siromašnih krajev in dovoli morda nekoliko več, kakor tretjino troškov. Vsaj smo v mnogih slučajih z ozirom na posebno potrebo in revščino tudi že dovolili do 50 % podpore.

Torej ne predlagam danes nič, ker stvar tako še pride v obravnavo, prosim pa še enkrat, da deželni odbor na vso moč pospeši celo stvar in v prihodnjem zasedanji v resnici predloži popolnjeni načrt in dotični proračun.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Ich kann mich den Ausführungen des Herrn Berichterstatters nur anschließen, insoferne jene maßgebenden Factoren, welche hiebei ein entscheidendes Votum abzugeben haben, noch nicht gehört worden sind. Von diesem Standpunkte aus muß sich die Regierung vollkommen freie Hand wahren, weil über diesen Gegenstand keine Erhebungen gepflogen wurden, jene Factoren, die hiebei auch ein Wort mitzusprechen haben, nicht einvernommen worden sind, und es Pflicht der Regierung ist, diese zu hören, bevor sie ein Gesetz zur Allerhöchsten Sanction vorlegt. Ich bitte hievon Kenntnis nehmen zu wollen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Točka:

16. Ustno poročilo upravnega odseka gledé uvrstitve v Vrhniskem cestnem okraju se nahajajoče občinske ceste, ki se od okrajne ceste Vrhnika-Podlipa Podčelom blizu Rodetove hiše odcepi in drži čez Veliko Ligojino in Malo Ligojino do zaselja Na Fertici, kjer se stika s Tržaško državno cesto med km 16. in 17., med okrajne ceste (k prilogi 51.).

16. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Einreihung der im Straßenbezirke Oberlaibach gelegenen, von der Oberlaibach-Podlipaer Bezirksstraße Podčelom nächst der Rode'schen Behausung abzweigenden über Groß- und Klein-Ligojna bis zu dem Weiler Na Fertici führenden, all dort in die Triester Reichsstraße zwischen km 16 und 17 einmündenden Gemeindefstraße in die Kategorie der Bezirksstraßen (zur Beilage 51.).

odpade, ker še ni rešena v upravnem odseku.

Na vrsto pride torej točka:

17. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora, in sicer o § 3., A: Deželna kultura.

17. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechenschaftsbericht des Landesauschusses, und zwar über § 3, A: Landes-cultur.

Poročevalec Lenarčič:

Visoka zbornica! Poročati imam o § 3. letnega poročila in sicer o točki A. V splošnem oziru nimam k temu paragrafu nič omeniti in prosim, da visoka zbornica takoj izvoli prestopiti v nadrobno razpravo. K posameznim točkam si bom usojal na kratko omenjati vsebino dotičnega oddelka in prosim, da bi se gospodje tovariši, ki hočejo govoriti, pri vsaki točki posebej oglasili.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo. Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prestopimo v nadrobno debato.

Prosim gospoda poročevalca, da uvede specijalno razpravo.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 1. Hidrografični posel na Kranjskem. Gledé te točke imam omenjati, da se je v upravnem odseku izrekla želja, da bi visoka vlada poročala o uspehih tega hidrografičnega posla na Kranjskem. Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

V marg. št. 2. poroča deželni odbor, da je profesorju Mateju Vodušeku za meteorologična opazovanja dovolil nagrado 100 gld. iz deželno-kulturnega zaklada. Predlagam, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 3. Zgradba potoka Trebiža. Nimam nič omeniti. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 4. Hudournik Pišenca. Dela so dovršena, udeleženci so plačali nanje odpadajoči znesek. Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 5. Uravnalne zgradbe ob Savi in Bistrici pri Mojstrani. Vodna zadruga še ni konstituirana, ker pritožba proti ustanovitvi še ni rešena. Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 6. Uravnava Save v delni progi Tacensv. Jakob. Dežela je izplačala drugi obrok v znesku 5750 gld. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 7. Uravnava Save v progi Senožet-Ribče. Zadeva gledé novopridobljenih prodiv se je odložila. Prosim, da se ta marginalna številka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

O marg. št. 8. »Komisijonelno pregledovanje uravnalne proge reke Save od Tacna do Ponoviča«, nimam nič omeniti. Vzame naj se na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 9. Zgradba levega brega reke Kolpe pri Osilnici. Po komisijonelnem obravnavanju l. 1896. dalo se je dovoljenje za početek del. Kakor je poročal dotični gospod referent, je delo že dovršeno. Prosim, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 10. Nabrežna zgradba ob reki Ljubljanici pri Fužinah je zvršena ter stane 5699 gld. 12 kr. Kredit je prekoračen za znesek 813 gld. 47 kr., od katerega je upati, da država prevzame polovico, druga polovica pa pripada na deželni zaklad. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 11. Zgradba jarka Potočnik. Deželni odbor se je izrekel pripravljenege, z 10 % prispevati. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 12. Zgradba jarka Kofarjevec v Št. Anski — Ljubeljski — dolini. Tudi tukaj se drži deželni odbor prvotno obljubljenega 10 % prispevka, zvršeno pa delo še ni. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 13. Nabrežna zgradba ob reki Ljubljanici pri Gornjem Kašlju in Zavogljju. Načrt je izdelan, glede doneskov se vrše pogajanja. Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 14. Nabrežna zgradba pri Ljubljanici v Slapah se je oddala in država prispeva s polovico. Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 15. Nabrežne zgradbe ob Bistrici pri Biščah. Dela so dovršena po novem projektu. K troškom prispevata dežela in država, vsaka polovico.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 16. Nabrežna zgradba ob Kamniški Bistrici nad Beriškim mostom. Prvotna zgradba je bila zvršena za 668 gld. 80 kr., deželni prispevek 400 gld. je izplačan. Nova škoda se je naredila nad mostom, ki je pa privatna last. Popraviti bi se dala s 6000 gld., vrše se pa še pogajanja. Prosim, da se ta marginalna številka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 17. Uravnava Kamniške Bistrice se ne bo še kmalo zvršila, ker se ogled komisije še ni zvršil in si tudi vlada nič posebnega gledé tega ogleda ne obeta.

Prosim, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 18. Nabrežna zgradba ob Tržiški Bistrici pri vasi Breg; načrt je izdelan, gledé pokritja troškov 7000 gld. se vrše pogajanja, deželni odbor je obljubil prispevati 30 %. Predlagam, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 19. Uravnava potoka Mirne. Razdelitev prispevka in vodna zadruga je zvršena. Treba je le še končnega dogovora med deželo in državo gledé prispevka. V upravnem odseku se je razpravljala ta zadeva in predlagalo se je, da se opomni deželni odbor, da občino prisili, da zagotovi pokritje nanjo odpadajočega zneska in skrbi, da se zgradba prične. Prosim, da se to vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 20. Odvajanje poplavnih vodâ v Kočevskih in Ribniških kotlinah. Dela za leto 1896. so se zvršila, prispevki so izplačani, razun 20 % prispevka udeležencev, katerega je deželni odbor začasno založil.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Višnikar ima besedo.

Poslanec Višnikar :

Visoka zbornica! Pod marg. št. 20. poroča nam deželni odbor o delih odvajanja poplavljalnih vodâ v Kočevskih in Ribniških kotlinah. Usojam si, na kratko navesti, kaj se je v tem oziru v poslednjih letih zgodilo. V poslednjih letih se je v Kočevskem okraji izčistilo več rup, ki so se tako ogradile, da se v prihodnje ne bodo tako lahko zamašile in da se vode bolje odtekajo. Uspeh pri teh delih je precejšen in vode vidno manj škodujejo, kakor v prejšnjih letih. Vender ta dela še niso zvršena in se ne smejo smatrati zvršenim. Lansko leto se je pri Žlebiču začel graditi kanal, po katerem se voda iz Bistrice odvaja iz votline pri Tenteri. Ta kanal bo precej koristil polju med Žlebičem in Goričo vasjo. Vender je pa še neobhodno potrebno, da se rupe pri Goriči Vasi iztrebijo in ogradé. — Še večjo škodo provzročujejo vode skoraj vsako leto v Dolenji vasi in Rakitnici, ker uničujejo ondotna lepa in rodovitna polja. Podobne razmere se nahajajo tudi v Loškem potoku, posebno v Travniku, kjer voda uničuje še tisto malo polja, kar ga imajo Potočani.

Jaz si usojam deželni odbor opozoriti na te okoliščine ter ga prositi, da ne preneha s pričetimi deli, ampak skrbi za to, da se nadaljujejo, in v to svrhu si usojam predlagati sledečo resolucijo :

»Deželnemu odboru se naroča potrebno ukreniti, da se za odvajanje poplavnih vodâ v kočevskih in ribniških kotlinah pričeta dela nadaljujejo, osobito da se iztrebijo in zavarujejo rupe pri Goriči Vasi, Dolenji Vasi, Rakitnici in v Loškem Potoku, in da radi državnega prispevka v to svrhu stopi v dogovor z visoko c. kr. vlado.«

Deželni glavar :

Gospodje, ki podpirajo to resolucijo, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Resolucija je dovolj podprta in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž :

Visoki zbor! Včeraj sem v seji upravnega odseka imel priliko, natančno razjasnjevati častitim gospodom tovarišem razmere, ki opravičujejo predlog gospoda poslanca Višnikarja, kateremu izrekam za tople utemeljevalne besede srčno zahvalo. Razlogom pa, katere je navajal častiti gospod predgovornik,

usojam si dodati še nekatere druge. Razun Bistrice sta namreč še dve vodi, kateri nižje pod Ribnico doli napravljata ogromno škodo. To sta potoka Ribnica in Rakitnica. Ti dve vodi imata mali tir, pa veliko vode. Ribnica ima komaj dva kilometra daljave, poplavlja pa vso takoimenovano Dolenjsko občino, namreč polje njive in travnike. Druga voda, ki se imenuje Rakitnica, ima pa komaj pol kilometra ali k večjemu kilometer daljave. Ob suši je majhen potoček, ob deževju pa voda kmalu udari ven in sili proti Ribnici ter provzroča ogromno škodo. Torej jaz toplo priporočam, da se kolikor mogoče stori, da se tem škodam v okom pride in odpravijo nevarnosti, katere že 23 ali 24 let v tej visoki zbornici vsako leto poudarjam in naglašam. (Poslanec Lenarčič : — Abgeordneter Lenarčič : »Dr. Roser!« — Veselost. — Seiterfeit.)

Druga stvar pa je gledé Loškega potoka. Kakor sem že včeraj v upravnem odseku pojasnjeval, tudi tam voda vsako leto pokončava najboljše njive in travnike. In vender bi se tej nadlogi dalo z malimi troški odpomoči, kajti daljava potoka je neznatna in naprava požiralnikov bi ne stala veliko, ker bi ne bilo treba nikakega razstreljavanja, temveč bi se imela samo zemlja odkopavati.

Še neko drugo občino moram omeniti, ki je tudi jako zelo prizadeta po povodnjih. To je občina Štruge, ki spada pod Ribniški okraj. Tudi tam bi bilo nujno potrebno urediti odvajanje voda po požiralnikih.

Kar pa zadeva Kočevski okraj, je treba še veliko storiti nad in pod Kočevjem, proti Moželju in proti Knežji Lipi (Graflinden.)

To sem hotel omeniti v popolnitev tistega, kar je omenjal častiti gospod tovariš Višnikar, čegar resolucijo visoki zbornici najtopleje priporočam.

Deželni glavar :

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Lenarčič :

Nahajam se v prijetnem položaji, da se smem tudi v imenu upravnega odseka izreči za resolucijo gospoda poslanca Višnikarja, kajti tudi v upravnem odseku se je govorilo o teh stvareh in pri tej priliki se je sklenilo priporočati nadaljevanje dotičnih del z nastopno resolucijo :

»O priliki kolavdacije del naroči naj se dotični komisiji, naj se gledé nadaljevanja del na lici mesta informuje in o tem poroča deželnemu odboru.«

Ker obe resoluciji nameravata jedno in tisto, usojam si visoki zbornici priporočati, da poleg resolucije upravnega odseka izvoli sprejeti tudi resolucijo gospoda poslanca Višnikarja.

Deželni glavar:

Preidimo na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo resoluciji gospoda poslanca Višnikarja, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj je še glasovati o resoluciji upravnega odseka. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 21. Iztrebljevalna dela Janeza Adamiča pri potoku Rašica. Država je dala Janezu Adamiču podporo 100 gld. in novih 100 gld. je dobil po sklepu predzadnje seje visoke zbornice. Prosim, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 22. Uravnava vodâ v Vipavski dolini. Komisija je bila dné 5. oktobra 1896. leta na lici mesta in je sklenila, da je treba napraviti nov načrt, ki bo obsegal uravnava vseh zadevnih vodâ. Načrt bi približno stal 12.000 gld. in troški so površno na 400.000 gld. proračunjeni. Ker ni upati, da bi se to ogromno delo v kratkem času zvršilo, bo na vsak način treba čakati nekoliko boljnih časov.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Lavrenčič se je oglasil k besedi.

Poslanec Lavrenčič:

Visoki zbor! Iz poročila je razvideti, da tudi ta komisija, ki se je zbrala po sklepu lanskega deželnega zborovanja na lici mesta, torej v Vipavi, ni prinesla rešitve toliko potrebne uravnave vipavskih vodâ. Kar ustrašiti se pa moram, da se hoče zopet narediti nov načrt, ki bo stal 12.000 gld.

Po izjavi komisije stalo bi vse uravnavno delo 400.000 gld. Gotovo ogromna svota, toda poštovati treba, da se bo moralo to zboljševalno delo zvršiti, ako se hoče odpraviti vsakoletne grozne škode, katere se godé po teh hudournikih ondodnih zemljiščem. Osiromašeno je naše ljudstvo po mnogih nesrečah, osobito po trtni uši, vender bo skušalo prevzeti, seveda po svoji mali zmožnosti jeden del teh troškov, ker jim gre za rešitev iz neznosnih razmer. (Poslanec Lenarčič: — Abgeordneter Lenarčič: »Koliko bodo pa dali?«) Zneska ne morem povedati, ampak prispevali bodo po močeh.

Prosim torej visoko vlado in deželni odbor, da z vsó odločnostjo pospešujeta to delo, katero naj se prav kmalu prične vršiti, ter upam trdno, da bom v prihodnjem zasedanji že našel predloženi načrt za uravnava vipavskih vodâ.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Predmet, o katerem sem se namenil govoriti, je eminentne važnosti za Pivčane, to je namreč uravnava vode »Pivke«. Ta voda uničeva polja, ki se raztezajo precej od Postojne gori do Bača, sodni okraj Ilirska Bistrica, v dolgosti kakih 15 km in širokosti do kakih dveh km. Število prebivalcev, ki so prizadeti, je okolu 8000.

Prizadete so občine Postojna, Slavina, Št. Peter, in Zagorje. Te pivške livade so takorekoč nekako zagozdene med Krasom. Vasi same so na kamenitih holmcih; dotična polja pa so ubogim trpinom edina nada. Prizadeta je kolikor toliko tudi podružnica c. kr. kobilarstva Prestranek. Škoda je strašanska. Vsako leto preplavlja voda krmske pridelke. Lansko leto je uničila do 9000 stotov otave in sena. Zraven tega pridejo njive v poštev. Ker vode ne morejo odtekat, ostajajo njive mokrotne in nerodovitne, in deloma stojé tudi v vodi. To jako obupno vpliva na ljudstvo sploh, ne samo na kmetijstvo zaradi tega, ker je to polje edino tisto, ki daje glavni kmetijski dohodek dotičnim prebivalcem; ker imajo razven teh livad večjidel kraška tla, je preplavljanje tega polja glavni vzrok, da cele družine popuščajo svojo domovino. Zadnjič je bilo v eni seji visokega deželnega zbora vsled sklepa upravnega odseka že naročeno deželnemu odboru, da naj skuša uravnava »Pivke« v roko vzeti. Gospôda moja! Pivški trpin s krvavečim srcem zré na livade svoje, ki mu jih zaliva voda. To je edino polje, iz katerega more kaj pridelati; in kakor žalostno zré na livade, se pa tudi zaupljivo obrača do veleslavnega deželnega odbora, da bo blagovolil že letos potrebno ukreniti, in poslati doli hidrotehnika, da stvar prime v roke. Stvari ni tako težko dognati, kakor pravi poročilo hidrotehnika, da bi dala za eno leto dela. Po nekaterih krajih je struga zadostna, povsodi je svet mehak. Torej priporočam, da veleslavni deželni odbor že letos prime stvar v roke, da bo v prihodnjem zasedanji mogla priti v posvetovanje v visoki zbornici.

Deželni glavar:

Jemljem željo na znanje, omenjam pa, da stvar, o kateri je govoril gospod poslanec Zelen, prav za prav ne spada k tej marginalni številki, temveč, da bi jo bil imel v generalni debati spraviti v razgovor. Ako se bodo danes pri vsaki marginalni številki razpravljale stvari, ki niso v nikaki zvezi z dotično točko, potem ne pridemo do konca.

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, gospod poročevalec?

Poročevalec Lenarčič:

Meni se čisto naravno vidi, da se gospod poslanec Lavrenčič zavzema za vipavsko dolino. Tudi želja, da bi se enkrat naredil načrt, se mi zdi opravičena, in jaz mu pritrdim v tem oziru. Ne morem mu pa pritrditi gledé tega, da on zahteva, naj se načrti za dotično uravnavo vipavskih vodâ že v prihodnjem zasedanji predložé, kajti načrti sami stanejo 12.000 gld., in mi prvič nimamo denarja in drugič ne strokovnjaških sil, ki bi jih do takrat mogle zvršiti. Torej tako strogega naloga ne gré dajati deželnemu odboru, in ako bi bil gospod poslanec Lavrenčič stavil kak predlog v tem smislu, moral bi se jaz proti njemu izreči. Na vsak način pa bo treba uvaževati vprašanje, kako priti do dotičnih načrtov; samo tako strogega naročila bi pa jaz ne mogel priporočati.

Gospodu poslancu Zelenu nasproti je že prečastiti gospod deželni glavar omenil, da stvar, o kateri je govoril, ne spada k točki, ki je v razpravi, temveč, da naj bi se bil v generalni debati oglasil.

Predlagam, da se marg. št. 22. vzame na znanje.

Deželni glavar:

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Lenarčič:

Marg. št. 23. Dolinska zapora pri Beli blizu Vipave je zvršena. Gledé prihranka se dopisuje z vlado. Ustanovi se zaklad za vzdrževanje te dolinske zapore.

Predlagam, da se marg. št. 23. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 24. Hidrologične preiskave kotlinskih dolin na Notranjskem. Vlada je poslala program hidroloških del za leto 1896. in naznanila troške v znesku 650 gld. Ob enem je naznanila troške za leto 1895., katerih ima polovico plačati dežela, kar je deželni odbor tudi storil. Za nadaljno iztrebljevanje se bo napravil načrt. Predlagam, da se marg. št. 24. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 25. Vodne razmere v Dobrniški dolini. Dela se vrše, polovica troškov je že izplačana, država je dala svoj prispevek.

Predlagam, da se ta marginalna številka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 26. Zagradba jarka Suhelj je bila provizorično narejena, pa se je zopet podrla. Visoka vlada se je naprosila, da dá napraviti nov načrt za definitivno stavbo.

Predlagam, da se marg. št. 26. vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 27. Uravnava Jevniškega potoka. Južna železnica odklanja odgovornost za preplavljanje. Zagradba hudournika se ne dá v sklad spraviti, interesi pa se še niso izjavili, koliko bi oni prispevali. Predlagam, da se ta marginalna številka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 28. Uravnava Sore. Deželni inženir priznava potrebo in deželni odbor se je obrnil na vlado, da ona dá izdelati načrt, ker deželni hidrotehnik nima potrebnega časa.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 29. Uravnava potoka Želimpljice in jarkov Šušje in Petelinjek. Prošnja se je izročila vladi, da naroči svojim organom, izdelati načrt. Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

O marg. št. 30 podpora Jakobu Demšarju za napravo nasipa pri potoku Račeva nimam nič omeniti in predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 31. Uravnava potokov Račeva in Sora. Uravnalna dela bi po izjavi deželnega inženirja Hraskega ne zadostovala; treba je tudi misliti na pogozdovanje.

Predlagam, da se ta točka vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Marg. št. 32. Potok Zgoša. Zadeva se je odstopila vladi. Predlagam, da se vzame na znanje.

(Obvelja. — Angenommen.)

Istotako predlagam, da se marg. št. 33. in 34. zameta na znanje.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Gospôda moja! V današnji seji je visoka zbornica razpravljala o prošnji posestnikov na Havptmanci, s katero se obračajo do visokega deželnega zbora, naj bi skrbel za to, da se iztrebi struga potoka Iške, da njihova posestva ne bodo vedno preplavljena. Ta prošnja je popolnoma opravičena in dotični gospod poročevalec je to tudi pripoznal, ker je dejal, da bi bilo treba v močvirskem odboru pretresati vprašanje,

ali bi ne kazalo kupiti potrebnega stroja za čiščenje struge potoka Iške. Jaz vem, koliko so posestniki iz Havptmance letos vsled preplavljanj trpeli in mestna občina ljubljanska, katere predkraj je Havptmanica, morala jim je priti na pomoč s tem, da je za zgradbo ceste, ki se je zvršila kot zgradba v sili, določila 2700 gld., da jim je s tem omogočila čez zimo si kaj zaslužiti in prihraniti, da jim bode v spomladi mogoče obdelati po vodi opustošena zemljišča.

Gospôda moja! Iz tiste prošnje pa je posneti tudi nekaj drugega, čez kar je dotični gospod poročevalec prešel nekako na dnevni red.

Posestniki iz Havptmance prosijo tudi, naj bi visoki deželni zbor pospeševal vprašanje osuševanja ljubljanskega močvirja in, gospôda moja, celo to vprašanje se mi zdi veliko važnejše, kakor samo vprašanje trebljenja Iške, ker utegne to trebljenje pač imeti trenotni uspeh, gotovo pa ne trajnega učinka. Trajnega učinka smemo pričakovati le od popolnega ali vsaj splošnega osušenja ljubljanskega barja v zmislu Podhagskega projekta. Vprašanje osuševanja ljubljanskega barja je nekaka morska kača, ki se že desetletja vleče po razpravah te visoke zbornice. Po vseh teh obravnava in razpravah in po vseh poizvedovanjih je prišlo končno tako daleč, da je l. 1889. sprejela visoka zbornica zakonski načrt, po katerem bi se bilo imelo vršiti osuševanje. Troški za osuševanje ljubljanskega barja so bili proračunjeni na 1.378.600 gld. in po § 2. dotičnega zakonskega načrta bi imela k dotičnim osuševalnim delom prispevati država s 50 %, barjani z 28 %, dežela z 12 % in mesto ljubljansko z 10 %. Takrat je gotovo vsak prebivalec mesta ljubljanskega — kajti naše mesto ima tudi eminenten interes na tem, da se barje osuši — kakor tudi vsak prebivalec ljubljanskega barja — ker ti imajo še veliko večji in direktnejši interes, kakor Ljubljanci — z veseljem pozdravil, da je deželni zbor konečno tako daleč prišel, da je sklenil ta zakonski načrt. Ali, gospôda moja, deželni odbor je obračal, vlada je pa obrnila. Deželni odbor je predložil dotični zakonski načrt potem c. kr. deželne vlade v Najvišje potrjenje; ali Najvišjega potrjenja ta zakonski načrt ni zadobil, temveč visoko poljedelsko ministerstvo je ukazalo, da se imajo vršiti vodoppravne obravnave. Te obravnave so se res začele in ko je končno tako daleč prišlo, da je dne 27. novembra 1895 pod št. 23.200. okrajno glavarstvo okolice ljubljanske izreklo, da je zvršitev osuševanja barja po Podhagskega projektu dopustno, smeli smo pričakovati, da bo ta projekt končno vendar prišel do realizovanja. Toda v dotičnem izrecilu okrajnega glavarstva se je nekaterim strankam — južni železnici in tovarnami v Fužinah in Vevčah — po mnenju deželnega odbora priznalo več pravic, kakor jim jih je šlo, med tem, ko so one smatrale, da jim je izrecilo c. kr. okrajnega glavarstva na škodo. Rekurovalo se je torej do deželne vlade in tu se je nekaj zgodilo, kar se mi zdi, da se nekako dá smatrati za dokazilo, da hoče c. kr. deželna vlada stvar še nekoliko zavleči. Po § 57. vodnega zakona z dne 20. maja 1872 ima o takih prizivih odločevati c. kr. deželna vlada.

Tega pa c. kr. deželna vlada ni storila. Izdala je pač odlok, ampak v tem odloku je naložila močvirskemu odboru, naj dožene množino inundacijskih vodâ pri Fužinah in Vevčah. To, kar se s tem od močvirskega odbora zahteva, je pa nekaj tacega, kar bi se po mojem mnenju od njega ne smelo zahtevati, kajti ravno močvirski odbor je tisti faktor, kateremu je največ do tega, da se kolikor mogoče hitro pride do osuševanja barja. Torej je v lastnem interesu močvirskega odbora, da se neugodno izreče za fabriki v Vevčah in Fužinah. Močvirski odbor, kot neposredni udeleženec, se gotovo ne sme smatrati za nepristransk faktor. Tak nepristransk faktor je jedino le c. kr. deželna vlada in torej bi bila ona sama morala napraviti vse potrebne poizvedbe, potem pa v smislu § 57. vodnega zakona razsoditi tako ali tako, ne pa odlagati svoje razsodbe, kakor se je to zgodilo z odlokom, s katerim je c. kr. deželna vlada dala močvirskemu odboru dotično naročilo. Ne da bi se spuščal v oni del odloka c. kr. deželne vlade, ki govori o popolnitvi načrta gledé tovarn v Fužinah in Vevčah, dovoljujem si samo, izpregovoriti nekoliko besed o zahtevi deželne vlade, naj se natanko preišče množina inundacijskih vodâ od Fužin in Vevč dalje do tja, kjer se Ljubljanca izliva v Savo. Kaj se pravi to, da se ima natančno dognati množina inundacijskih vodâ? To se se pravi, da se bodo morala opazovanja vršiti najmanj deset let, predno se natanko dožene množina inundacijskih vodâ.

Vzemimo slučaj, da mine več let, ko Ljubljanica ne bo imela veliko vode. Tedaj bodo dotična opazovanja brezuspešna. Ako bomo imeli leta, ko bo Ljubljanica visoka in bo preplavljala obrežja, potem bo mogoče nekoliko sklepati na množino preplavljalnih vodâ; pa še za površno sodbo bo treba vsaj pet let; ako pa se hoče množina natanko dognati, bo deset let komaj zadosti, da se stvar temeljito prouči.

S tem je torej projekt pokopan za dolgo vrsto let. Vprašanje pa je še, ali je sploh opravičena zahteva c. kr. deželne vlade, naj se preišče množina inundacijskih vodâ od Fužin in Vevč navzdol? Jaz nisem strokovnjak in si torej o tem ne upam izreči svoje sodbe, sklicujem se pa na sodbo Podhagskega in drugih strokovnjakov, ki so se svoje dni imeli pečati s celim tem projektom. Ako ti strokovnjaki kaj tacega niso smatrali za potrebno in so bili prepričani, da voda ne bo zastajala, temveč da ima Ljubljanica zadosti strmca, da se bo tudi po osušenju brez zadržka iztekala v Savo, potem se mi zdi, da gospodje pri stavbinskem uradu c. kr. deželne vlade pač preveč zahtevajo. Vso čast pred strokovnim znanjem teh gospodov; to pa si vendar drznem reči, da tistihkušenostij, kakor Podhagsky in možje, ki so ž njim vred bili poklicani, baviti se z vprašanjem osuševanja ljubljanskega barja, nimajo, in da zato njihovo mnenje ne more biti tako merodajno, kakor mnenje prvotnih izdelovalcev načrta.

Mislím torej, da bi bila c. kr. deželna vlada najboljše storila, ko bi se bila postavila na stališče, da ima ona takoj izreči končno besedo, da se stvar

pospeši. Govoriti pa tu o potrebi pospešitve stvari, o kateri se je že tolikokrat in tolikokrat govorilo in ki se že toliko časa vleče, bi bilo toliko, kakor vodo nositi v Savo. Vender pa naj mi bo, ker se je danes govorilo o osuševanju Vipavske doline, za kar sem tudi jaz vnet in sem že večkrat govoril v visoki zbornici, dovoljeno, da napravim neko primero med ljubljanskim barjem in Vipavsko dolino. Za Vipavsko dolino bi se po načrtu, ki je izdelan, potrebovalo 400.000 gld., da se osuši. Za osuševanje ljubljanskega barja pa je proračunjenih 1,378.600 gld. Koliko sveta, gospôda moja, bi se osušilo na Vipavskem in koliko na ljubljanskem barji? V Vipavski dolini bi se imelo osušiti 400 *ha*, na ljubljanskem barji pa 16.200 *ha* sveta. Ako bi imeli torej primerjati površino, ki se ima osušiti v Vipavski dolini s svetom, ki ga hočemo pridobiti vsled osušenja ljubljanskega barja, vidimo, da, ako so troški za uravnavo Vipavskih vodá proračunjeni na 400.000 gld., bi smeli za osušenje ljubljanskega barja porabiti 10,800.000 gld. Ako pa se v ta namen nima nič več izdati, kakor 1,378.600 gld., gospôda moja, potem je vidno, da je to tako mali trošek, s katerim bi se dalo velikih uspehov doseči, da je večna škoda in neodpustljiv greh, ki se vrši nad prebivalci ljubljanskega barja, da se osuševanje še nadalje odlašá.

In še nekaj me sili primerjati ti dve vprašanji. Gospod poslanec Lavrenčič je dejal, da so Vipavci pripravljani po mogočnosti prispevati za osuševanje Vipavske doline. Kaj on razumeva pod izrazom »po mogočnosti«, to je nam vsem jako dobro znano iz prejšnjih razprav. »Po mogočnosti« pomeni na Vipavskem: nič ne bomo dali, ali k večjemu čisto malo, samo da se bo moglo reči, da smo tudi kaj prispeli. Prebivalci ljubljanskega barja pa so se prostovoljno izrekli, da so drage volje pripravljani prispevati 28 %, kar znaša 386.000 gld. Če torej udeleženci sami hočejo drage volje prispevati 386.000 gld., potem se pač vidi, da hočejo oni, ki živé na tem zemljišči, toliko žrtvovati zato, ker so popolnoma prepričani, da bo osuševanje barja imelo uspeh in da denar ne bo zavržen.

In, gospôda moja, kakošen pa bo narodno-gospodarski efekt? Pomislite, kak bi bil ta efekt, ako se le deloma dosežejo tisti uspehi, katere pričakujemo od osušenja ljubljanskega barja. Pomislite, častiti gospodje tovariši, kaj se pravi, 16.200 *ha* zopet pridobiti za obdelovanje. Podhagsky je v tehničnem svojem poročilu proti konci tudi napravil račun, koliko bi utegnila znašati večja vrednost zemljišč na ljubljanskem barju po osuševanju in prišel je na številko 2,881.000 gld. Prepričan sem, in Podhagsky sam to naglašá, da so te številke prej prenizke, kakor previsoke. Ali recimo, da se samo to doseže po osuševanju — koliko več davkov bo država od tega imela in kako se jej bo tistih 689.000 gld., katere ima prispeti k troškom za osuševanje, obrestovalo vsled večjih dohodkov, ki jih bodo dala osušena zemljišča!

Da bo osuševanja barja tudi velike važnosti za ljubljansko mesto, razumel bo vsakdo, ki je živel dalje časa v tem mestu. Tiste velike megle in tisti

neprijetni dim, ki prihaja od močvirja, kadar se žgè šota, bo preminul in ako mestni zastop ljubljanski toliko stori za asanacijo mesta in ako se ne boji nobenih troškov, kadar gre za zboljšanje zdravstvenih razmer, potem pač mislim, da mi boste radi verjeli, da mestni zastop ljubljanski iskreno želi, da bi tudi dežela in država mu šla na roke, da se tudi iz barja izvirajoči nedostatki odpravijo, kajti potem bo Ljubljana spadala med najzdravejša mesta v naši državi. (Poslanec Povše — Abgeordneter Povše: »Dobro!«)

Pa še drug interes ima mesto Ljubljansko na tem, da se čim preje zvrši osušenje barja. Vsled potresa je bil občinski svet mesta Ljubljanskega primoran, lotiti se v velikem štilu regulacije mesta. To vprašanje pa je v tesni zvezi z regulacijo struge reke Ljubljanice. Ako se Ljubljanica uredi po načrtu Podhagskega, bo struga zožena in mesto dobi na obéh straneh Ljubljanice lepi nabrežji, v katerih bo mogoče za kanalizacijo napraviti zbiralne kanale, da se ne bo vsa nesnaga še nadalje že v mestu iztekala v Ljubljano. Mislim torej, gospôda moja, da ne more biti niti najmanjšega pomisleka, kako velike vrednosti bo osuševanje barja za barjane in za Ljubljansko mesto.

Dovolite sedaj, da se dotaknem s kratkimi besedami nekoliko tudi kulture barja. Od jako merodajne strani se mi je trdilo — v privatnem pogovoru sicer, vender pa ne zaupno — da bi se na barju dalo več doseči, ako se ne osuši, temveč ako se pogozdi. Reči moram, da ima to vprašanje veliko prikupljivega zase, zlasti ako se ozremo na močvirne nižine v Slavoniji, kjer rastejo jako lepi hrasti v nepreglednih gozdovih. Jaz, ki séveda nisem večak v tej zadevi, šel sem in sem si poiskal informacij pri večakih, in kaj so ti rekli? Razločujte dobro. One nižine, ki jih imajo v Slavoniji in svet na Dunavskih otokih, je čisto drugačen, kakor svet na ljubljanskem barji. Tam je na površini plast, ki ima redilne snovi v sebi. Na ljubljanskem barji tega nimate. Zasadite drevo kjerkoli na barji, izvzemši kraje proti Viču in za Lavrico, in videli boste, da bo toliko časa uspevalo, dokler najde redilnih snovi v površini plastí. Čez 15—20 let pa bo začelo hirati, ker je površno plast izsesalo, v spodnjo rodovitno plast pa ne more prodreti skozi vodo, katera nima nič redilnih snovi v sebi. Redilna plast se nahaja precej globoko. Pod gorenjo suho plastjo pride mokra plast in šele pod to se nahaja glina, ki daje redilnih snovi za rast drevja. Kakor hitro raztezajoče se koreninice pridejo v vodo pod površno plastjo in ne najdejo hrane, ne morejo prodreti v globino in se raztezujejo po površji. Najboljši dokaz, gospôda moja, da pogozdovanje barja ne bi imelo pravega pomena, najdete na Ilovici, kjer je svoje dni dr. Orel dal gozd zasaditi. Pred tremi leti, ko se je ta gozd posekal, našlo se je, da imajo vse smreke črn stržén. Tako drevje torej bi se dalo odgojiti na barji. Drevje, kar ga je sedaj na barji, vidite samo ob jarkih. Samo tam more uspevati, ker imajo korenine pristop v glino.

Drugače pa je, ako se osuši barje. Jaz pravim, veliko večje važnosti, kakor gozdi na barju, bi bila travniška kultura. Ako se travništvo bolje kultivira, kakor dosedaj, ako se omogoči, da bodo tam rastle boljše trave, kakor dosedaj, bo to neizmerno velikega pomena za deželno. Vsaj je dokazano, da se najboljše rentujejo travniki in da ima od njih ljudstvo največ dohodka.

S temi besedami sem hotel samo apelovati do visoke vlade, da temu vprašanju posvečuje nekoliko več blagohotnosti, in stori vse, kar je v njeni moči — in tega je jako veliko —, da se stvar pospeši in zlasti, da se dožene razsodilo gledé vodopravnih obravnav. Ako deželna vlada to stori, si bo visokorodni gospod deželni predsednik postavil tako lep spominek, da bo njegovo ime v zvezi z osuševanjem barja na veke živeló v narodu in da mu bo to zaslugó pripisaval kot jedno najglavnejših zaslug, katero si zamore pridobiti za deželno našo.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik se je oglasil za besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Es ist gewiß bedauerlich, daß die Frage der Entsumpfung des Laibacher Morastes noch nicht bis zu einem Stadium gediehen ist, in welchem man an den hohen Landtag mit der Forderung einer Leistung eines Beitrages von mehr als einer halben Million herantreten könnte. Wäre dies der Fall, dann würden wir unmittelbar vor der Realisirung des Projectes stehen, obwohl ich andererseits daran zweifle, daß das Land gegenwärtig mit Rücksicht auf seine finanzielle Lage im Stande wäre, diese colossale Summe aufzubringen. Die Entscheidung der ersten Instanz ist nunmehr auf Grund weitgehender commissioneller Verhandlungen erlossen, wie sie die Complicirtheit des Gegenstandes mit sich gebracht hat, und auf Grund eines technischen Gutachtens, welches der Ausfluß eines heftig entbrannten Streites zwischen den Parteien einerseits und den Technikern andererseits war, die sich in ihren Anschauungen in einer Weise bekämpfen, daß dieser Kampf bereits einen mehr oder weniger unparlamentarischen Charakter angenommen hatte; wissenschaftliche Meinung trat gegen wissenschaftliche Meinung in so heftiger Weise auf, daß man kaum noch von einer ruhigen Begutachtung, sondern fast schon nur von einem Kampfe sprechen konnte. Jene Herren, welche an den commissionellen Verhandlungen theilgenommen haben, oder das ganze Elaborat durchzustudiren in der Lage waren, werden daraus entnommen haben, daß die Frage keineswegs so einfach ist, wie sie der Herr Vorredner in technischer Beziehung hingestellt hat. Die Entscheidung der Bezirkshauptmannschaft ist endlich erlossen und zwar, wie bereits der Herr Abgeordnete Hribar hervorgehoben hat, in einem Sinne, der vielleicht die ganze Ausführung des Projectes unmöglich gemacht hätte, da bedeutende Summen als Entschädigung an die Parteien hätten gezahlt werden müssen, welche nach ihrer und einiger Techniker Überzeugung einen bedeutenden Schaden erleiden. Die Parteien beruhigten sich jedoch

nicht bei dieser Entscheidung, sondern recurrirten an die Landesregierung und stellten noch höhere Ansprüche. Meine Herren! Über dergleichen Ansprüche, wo es sich um die Ausführbarkeit eines so wichtigen Projectes und vielleicht auch um die Existenzfrage von zwei der wenigen größeren Industrie-Etablissements, die wir im Lande haben, die industriellen Unternehmungen in Kaltenbrunn und Josefsthal, handelt, so einfach auf Grundlage eines Gutachtens, welches vielleicht den Beifall des Herrn Abgeordneten Hribar findet, hinauszugehen, geht, glaube ich, doch nicht an. Die Landesregierung mußte in dieser Angelegenheit andere Techniker fragen; diese haben ihre Äußerung in einem vorsichtigen Sinne abgegeben und ich glaube, daß dies der einzig richtige Weg ist, den diese Techniker betreten haben, um zu einer definitiven Entscheidung wegen der wichtigen Ersatzfrage zu kommen. Wenn der Herr Abgeordnete Hribar erwähnt hat, daß die Techniker der Bauabtheilung bei der Landesregierung auf einer falschen Fährte sind, dann muß ich sagen: ich würde es bedauern, wenn sie auf einer falschen Fährte wären, aber ich kann nicht gestatten, daß von Seite eines Laien über die technische Abtheilung der Landesregierung in so absprechender Weise geurtheilt werde, wie es heute hier geschehen ist und muß daher eine solche Beurtheilung entschieden zurückweisen. Der Standpunkt der Regierung ist gegenwärtig bedingt durch eine ganze Reihe von Erhebungen und Constatirungen; um die Sachlage vollständig klarzustellen, wurde an den Morastculturausschuß mit dem Ersuchen um gewisse Aufklärungen herantreten; von den Staatstechnikern wurden und werden noch gewisse Messungen vorgenommen werden, die einen großen Umfang nehmen und viel Zeit erfordern werden. Die diesfälligen Ausführungen des Herrn Abgeordneten Hribar hörten sich an, wie ein gesprochener Recurs gegen die Entscheidungen und Verfügungen der Landesregierung, gegen welche bisher von keiner Seite irgend eine Einwendung erhoben wurde. Ich frage, warum hat denn der zunächst Beteiligte, der Morastculturausschuß, gegen die Anschauungen der Regierung nicht Stellung genommen und sich dagegen beschwert? Ich weiß, daß gegen die Verfügungen der Landesregierung im Morastculturausschuße abträgliche Äußerungen gefallen sind, aber eine Beschwerde ist bei der Landesregierung nicht eingelangt. Ich weiß auch nicht, wie der Landtag dazu kommt, eine Art Recursinstanz über die Landesregierung abzugeben.

Der Herr Abgeordnete Hribar hat sich weiters auf ein, ich glaube gefährliches Gebiet gewagt, indem er die Entsumpfungsfrage des Laibacher Morastes mit der Regulirung des Wippachflusses in Vergleich gezogen hat. Ich wäre auf dieses Thema nicht mehr zurückgekommen, nachdem aber der Herr Vorredner diesen Vergleich anstellt, muß auch ich diesem Gegenstande einige Bemerkungen widmen. Ich glaube, die Frage der Wippachflusregulirung liegt wesentlich anders, als die Frage der Morastentsumpfung und daß bei einer gerechten Abwägung der Sachlage, falls das Land die Wahl hätte, für die Ausführung des Projectes der Wippachflusregulirung oder aber für jenes der Morastentsumpfung sich zu entscheiden, die Wippachflusregulirung zuerst in Betracht kommen würde. Um was handelt es sich bei der Morastentsumpfung? Bei der Morastentsumpfung handelt es sich

darum, seit Jahrhunderten bestehende Verhältnisse zu Gunsten der gegenwärtigen Besitzer und allerdings auch zu Gunsten der Landeshauptstadt, deren Wohl wir ja alle im Auge behalten müssen — (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: „und des Staates!“) — auch des Staates — zu ändern; es handelt sich darum, denjenigen Grundbesitzern am Moraste, die nie einen besseren Boden gehabt, ererbt oder gekauft haben, auf Kosten des Staates und des Landes zu bedeutenden Meliorationen und ihren Grundstücken zu einem, nach den Berechnungen des Herrn Abgeordneten Hribar, geradezu enormen Werte zu verhelfen. Und um was handelt es sich in Wippach? Darum, jene Grundbesitzer, die immer culturfähige Gründe gehabt, sie häufig um theueres Geld erworben oder ererbt haben, die ihnen als Erbe mit einem hohen Betrage eingerechnet worden sind, vor dem gegenwärtig über sie herein gebrochenen Glend zu schützen, sie aus dem völligen Zugrundegehen herauszureißen und vor dem gänzlichen Verluste ihres wohl erworbenen Besitzes zu bewahren, und darin liegt, glaube ich, ein großer Unterschied. Wenn es Pflicht des Staates und des Landes ist, helfend einzugreifen, so gilt dies zuerst in denjenigen Fällen, wo es sich um die Erhaltung des gegebenen Besitzes handelt und erst dann können auch Fragen in Erwägung gezogen werden, wo es sich um die Verbesserung und Erhöhung des Wertes gewisser Grundstücke handelt, die nie einen größeren Wert hatten. Wenn man das auf die Wagschale legt, — und ich glaube hiebei einen ganz objectiven Standpunkt einzunehmen — dann wird man zugestehen müssen, daß die Frage der Wippachflußregulirung entschieden voran zu gehen hätte. Ich hätte diesen Vergleich nicht gezogen, wenn mich nicht der Herr Abgeordnete Hribar dazu gezwungen hätte, kann aber auch nicht schließen, ohne den Wunsch auszusprechen, daß gerade für das Wippachthal etwas geschehen und das Land sich bereit erklären sollte, wenigstens die Hälfte der Projectskosten auf sich zu nehmen, die, wie schon erwähnt wurde, ungefähr 12.000 fl. betragen werden. Die Ausarbeitung dieses Projectes ist den staatlichen und auch den Landestechnikern nicht möglich, denn es müßte eine ganze technische Abtheilung errichtet werden, bestehend aus einem Ingenieur, zwei Assistenten, mehreren Figureanten usw., die wenigstens ein halbes oder dreiviertel Jahre in Wippach exponirt sein müßten, um nur die erforderlichen Aufnahmen zu machen. Dazu reichen bei der Fülle der sonst zu bewältigenden Aufgaben die staatlichen und auch die Landestechniker nicht aus und es bleibt also nichts anderes übrig, als die Ausarbeitung des Projectes einem privattechnischen Bureau, deren es in anderen Orten in vorzüglicher Eigenschaft gibt, zu übertragen und dazu würde, ich bin überzeugt, das hohe Ackerbauministerium gewiß gerne einen Beitrag leisten, wenn auch das Land es thut. Nur in dieser Weise kann die Sache in ein ernstes Geleise gebracht werden, daß aber endlich einmal Ernst gemacht werde, ist gewiß wünschenswert und hoch an der Zeit.

Damit kehre ich wieder zu der Morastentsumpfungsfraße zurück und erlaube mir noch auf etwas aufmerksam zu machen. Der Herr Abgeordnete Hribar hat hervorgehoben, daß die Morastbewohner mit einer gewissen Begeisterung ihren 28% Beitrag leisten werden. Diese Begeisterung wird immer geltend gemacht, solange es sich

nur um die theoretische Frage des Wollens handelt, wenn aber die Angelegenheit eine praktische Gestalt angenommen hat und es sich darum handelte, wirklich in die Tasche zu greifen, da waren gewöhnlich die Interessenten diejenigen, die sich der Frage gegenüber etwas ablehnend verhielten. Wir sehen dies z. B. bei der Neuringregulirung, bei den Regulirungsbauten in Moistrana; was gab es da für Beschwerden, als es sich darum handelte, die Interessenten nur theoretisch zur Erhaltung der betreffenden Anlagen zu verhalten! Ein anderer solcher Fall ist die Wasserleitung in Ambrus. Als das letztere Project hier zur Erörterung kam, zeigte sich eine große Begeisterung für die Wasserleitung in Ambrus; jeder Grundbesitzer erklärte sich sehr gerne bereit, den auf ihn entfallenden Theil der Kosten zu übernehmen, wenn es ihm noch so schwer fiel, dieses Opfer zu bringen; als es aber zur Realisirung des Projectes kommen sollte, hat die Stimmung auf einmal umgeschlagen und die Interessenten waren die ersten, welche darum baten, man möge das Project nicht ausführen, sie würden sich mit etwas Geringerem, mit einer Cisterne, begnügen, mit einem Worte, es wird das alte krainische System in Ambrus fortleben und es wird zur Ausführung des Projectes nicht kommen! Ich fürchte sehr, daß auch die Bewohner des Morastes wegen der Zahlung des 28% Beitrages sich nicht besonders drängen werden. Ich mag mich vielleicht täuschen, immerhin aber glaube ich die Versicherung abgeben zu können, daß es mir sehr daran gelegen ist, das Project aus dem Stadium des wasserrechtlichen Verfahrens herauszubringen, damit endlich einmal der hohe Landtag in die Lage kommt, das zur Realisirung dieses Projectes Geeignete zu verfassen. Wie die Entscheidung des hohen Landtages ausfallen wird, weiß ich nicht, gewiß aber ist es, daß die Summe, welche das Land aufzubringen haben wird, noch manche Stunde zu denken geben wird. Gegenwärtig richten sich die Angriffe immer nur gegen die politischen Behörden, es kommt sogar vor, daß manche, die sich für die Morastentsumpfung nicht gerade begeistern, verkappte Angriffe gegen die Administrativbehörden richten, es aber recht gerne sehen würden, wenn die Angelegenheit im administrativen Wege verschleppt würde, während die Administrativbehörden thatsächlich desto mehr Befriedigung empfinden werden, je eher dieses colossale Elaborat endgiltig erledigt ist. Von einer Verschleppung kann also wohl nicht die Rede sein, aber es handelt sich eben um eine so wichtige Frage, daß man es als Leichtsinm ansehen müßte, wollte man die Entscheidung fällen, bevor noch die materielle Grundlage hiefür gegeben ist; als solche aber werden jene Erhebungen dienen, welche von der Regierung mittlerweile angeordnet worden sind, deren Resultate aber heute noch nicht bekannt sind und auch nicht bekannt sein können.

Poslanec dr. Tavčar:

Predlagam konec debate.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Tavčar predlaga konec debate. Gospodje poslanci, ki so za konec debate, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Konec debate je sprejet. Besedo imata še gospoda poslanca Povše in Hribar, ki sta že prej bila vpisana kot govornika.

Gospod poslanec Povše ima prvi besedo.

Poslanec Povše :

Toliko besede častitega gospoda poslanca župana Hribarja, kakor tudi besede visokorodnega gospoda deželnega predsednika kažejo, da se ravna za res velik narodnogospodarski projekt, za stvar, za katero so se, rekel bi, že pol stoletja ogrevali najboljši naši patrijotje in čudno bi bilo, ako bi kot član deželnega odbora, kateremu pripada skrb za deželno kulturo, pri tej priliki molčal.

Pojasnjujem položaj celega vprašanja s tem, da omenjam, da je od visoke vlade deželni odbor dobil od gospoda poslanca župana Hribarja navedeni odlok, da se imajo po močvirskem odboru vršiti še nadaljne poizvedbe gledé poplavnih vodá pod Vevčami. Deželni odbor je ta odlok vlade naznanil močvirskemu odboru v vednost in nadaljno sklepanje. Med tem pa je deželnemu odboru došlo pismo od upravnega sveta Leykamove delniške družbe, ki je lastnica vevške tovarne, da ponuja poravnavo gledé odškodnine, katero ona zahteva, ako se osuševalno delo zvrši, po katerem bo tovarni nastala pogostoma zaradi prehitrega prihajanja vode znatna škoda.

Deželni odbor je to ponudbo izročil močvirskemu odboru, ki je v svoji seji sklenil, odzvati se temu vabilu, ter se je o tem obvestil upravní svet, da odpošlje k seji, ki bo 6. marca, svojega zastopnika.

Ako se posreči ta poravnava, odpade največji zadržek in c. kr. politična oblast bo mogla potem svojo končno rzsodbo gledé vodopravnih zadev izreči ter tako dognati celo osuševalno zadevo do končne ugotovitve, katere tako željno pričakuje ubogo barjansko ljudstvo.

Kakor gospod predgovornik, tako tolmačim tudi jaz, da ne gré, sedaj oblastvu dajati nalogov, da se še v daljši progi poizvedujejo poplavnih vodá razmere.

Celi načrt napravljen je od hidrotehnika, kate-rega je močvirski odbor moral vzeti po naročilu kmetijskega ministerstva, in načrt je potem pregledan, deloma celó predelan, in kot tak potrjen od najvišjih inštanč, to je od kmetijskega ministerstva in od ministerstva za notranje reči, katero ima pri potrditvah takih načrtov končno besedo.

Na podlagi tega torej, od najvišje državne oblasti za celo osuševalno delo podpisanega načrta, ima se tudi vodopravna razprava vršiti in dognati.

Bodi mi pa dovoljeno, da spregovorim pri tej debati tudi kot poslanec ljubljanske okolice, torej tudi barjanov. Res se vleče ta vodopravna razprava že nepričakovano dolgo. Ako se posreči, da se poravnava med močvirskim odborom in upravnim svetom vevške tovarne dožene, potem naj visoka c. kr. vlada vse mogoče stori, da se že z delom prične. Svetovnoznaní hidrotehnik Salvini se je izrekel, da po osušenju barja nastanejo razmere zaradi izredno dobrih ze-

meljskih plasti tako ugodne, da se bo na barju mogla vršiti najintenzivnejša gospodarska kultura.

Radostno pozdravljati je, da se poslanec mesta Ljubljane tako zanima za to delo, katero bo tudi v sanitarnem oziru služilo v korist mestu. Po tolikih povodnjih povsem osiromašeno ljudstvo pa bo blagoslavljaló dan, ko se bo to zanj rešilno velikansko kulturno delo pričelo. Visoka cesarska vlada bo zvršila najlepši čin, ako pospeši to važno delo. Poljedelski minister grof Falkenhayn je po nalogu bivšega ministerskega predsednika grofa Taaffeja naročil izdelati načrt zakona, v katerem obeča, prevzeti polovico stroškov na državni meljoracijski zaklad, torej 700.000 gld., pa tudi za uboge barjane, ki imajo 350.000 gld. prispevati, je v tem načrtu lepo preskrbljeno, ker dobé celo svoto izposojeno od ministerstva po zelo nizki obrestni meri le 2% in odplačevanju tega posojila v 44 letih. Vse je torej pripravljeno; naj se prav kmalu doženejo vodopravne razprave, da se more pričeti delo, ki bo največjega pomena za našo deželo.

Deželni glavlar :

Gospod poslanec Hribar ima še besedo.

Poslanec Hribar :

Visoka zbornica! Čast zvrševanja poslanske dolžnosti je jako težka. Pred vsem težka nasproti svojim volilcem, katerim je poslanec odgovoren za svoje delovanje; pri nas pa še posebno težavna tudi zaradi tega, ker se poslancu, kakor se je videlo iz današnjega govora visokorodnega gospoda deželnega predsednika, kadar — zastopajoč koristi svojih volilcev — spregovori kako besedo, katera vladi ni povsem povšečna, takoj očita animoziteta do načelnika c. kr. deželne vlade. To je obžalovanja vredno in zaradi tega mi bodi dovoljeno, da kratko reagujem na nekateré opazke gospoda deželnega predsednika.

Vsakdo mi bo priznal, da je bil moj govor popolnoma stvaren in zaradi tega pač nisem mislil, da bom od strani gospoda načelnika deželne vlade dobil tako osoren odgovor. Nikdar nisem zahteval, in tudi sedaj mi kaj tacega ne pride na misel, naj bi deželna vlada mene poklicala h kaki enketi, v katero se sklicujejo veščaki, in ako je gospod deželni predsednik zbadljivo dejal, da je deželna vlada menda zakrivila veliko napako, da ni mene poklicala v dotično enketo, moram jaz reči, da tega prav nič ne obžalujem, akoravno po drugi strani mislim, da bi nič ne škodovalo in da bi ne bila nikaka napaka, ko bi deželna vlada včasih tudi člane samoupravnih korporacij v tej ali oni zadevi vprašala za svet.

Gospod deželni predsednik je dejal očitaje, da sem kritikoval dotični vladni odlok. Zares, storil sem to; pa ne iz slabega namena, temveč ker mi je bilo do tega, da visoki c. kr. deželni vladi na srce položim, da nujno zadevo gledé osuševanja barja kolikor mogoče pospeši. Sicer pa vprašam: kje pa je zapisano, da se v deželnem zboru ne smejo kritikovati vladni odloki? Ako bi poslanci niti te pravice ne imeli,

potem pa ves deželni zbor ni nič drugega, kakor neka ustavna komedija, pri kateri so poslanci samo za to tukaj, da imajo usta zaprta. Tega mnenja pa jaz nisem in zato si ne bom nikdar dal jemati pravice do kritikovanja odlokov deželne vlade.

Gospôda moja! Kar se tiče primere osuševanja ljubljanskega barja in osuševanja Vipavske doline, sem jaz s številkami primerjal finančni in končni gospodarski efekt obeh podjetij. Jaz sam pravim, da ne bom Vipavcem zavidal, ako oni prej pridejo na vrsto, kakor barjani; vender pa mislim, da vzlic temu smemo in moremo pričakovati, da se tudi to važno vprašanje osuševanja ljubljanskega barja ne bo zavlačevalo. Jaz bom vedno rad glasoval za tisti denar, ki se bo imel izdati za uravnavo Vipavskih vodâ; na to stališče pa se vender ne morem postaviti, da bi bila bolj važna pridobitev 400—500 *ha* svetâ, kakor pa pridobitev 16.200 *ha* svetâ za obdelovanje in sicer iz deželnega in iz splošnega državnega stališča ne, ker bosta država in dežela od osuševanja ljubljanskega barja gotovo imeli desetkrat več koristi, kakor od uravnave vodâ v Vipavski dolini. Ta izjava pa naj se ne smatra tako, kakor da bi bil jaz proti uravnavi Vipavskih vodâ; kajti vedno sem odločno govoril za to stvar in vedno bom tudi rad zanjo glasoval.

Častiti gospod deželni predsednik je tudi dejal, da on ne verjame, da bodo barjani res tako radi plačali svoj prispevek 28%. Jaz mu pa na to odgovorim, da so se davno pred letom 1889., ko se je v visokem deželnem zboru sprejel dotični zakonski načrt, vršile z barjani obravnave in da so ti izjavili, da so drage volje pripravljene, prispevati teh 28%. Tukaj imamo opraviti že z določno izjavo, in torej ne gre primerjati te stvari z Ambruškim vodovodom, kjer so pa tudi razmere čisto drugačne.

Iz besed častitega gospoda deželnega predsednika je bilo nekako sklepati, kakor da on misli, da nekateri, ki govoré za osuševanje barja, na tihem niso tako vneti za to stvar. Ne vem, koga ima gospod deželni predsednik v mislih; ako pa misli mene, potem moram pač reči, da mi bo gotovo vsak, kdor me pozna, vselej dal spričevalo, da sem za osuševanje barja v resnici jako zelo vnet. Ako je pa gospod deželni predsednik mislil močvirski odbor, tedaj tudi ne morem verjeti, da bi bil v močvirskem odboru kdo, ki se na zunaj kaže vnetega za to vprašanje, ki mu je pa tajno nasprotnik; nasprotno sem prepričan, da niti v tej visoki zbornici, niti zunaj zbornice ni nikogar, ki se očitno poteguje za osuševanje barja, ki bi pa skrivaj bil nasprotnik tej stvari.

Končavam, in le želim, da bi jedenkrat prišlo do tega, da bi gospod zastopnik visoke vlade ne videl v vsaki opombi, ki se od strani kakega poslanca morebiti izusti gledé kake vladne naredbe ali kakega vladnega odloka, napad na svojo osebo, temveč da

bi stvari presojeval stvarno, kajti če se važna narodno-gospodarska vprašanja ne bodo stvarno razmotrivala tako od strani deželnih poslancev kakor od strani visoke vlade, ne bomo nikdar in pri nobenem vprašanji prišli do dobrih uspehov.

Deželni glavar:

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Ich habe mir nur zu einer thatsächlichen Berichtigung das Wort erbeten. Ich habe mich in meiner Person nicht getroffen gefühlt, sondern habe nur die Amtstechniker, die mir unterstehenden Beamten, gegen die erhobenen Angriffe vertheidigt. Ich kann es unmöglich stillschweigend hinnehmen, daß von den Amtstechnikern in der Weise gesprochen wird und der Schutz, den ich meinen Beamten zu gewähren verpflichtet bin, hat mich gezwungen, für sie hier einzutreten.

Poročevalec Lenarčič:

Po tako obširni debati mi ne preostaje drugega, nego da izrekam gospodom poslancem Hribarju in Povšetu, ki sta tako vneto zagovarjala interes ljubljanskih barjanov, svojo toplo zahvalo.

V drugem samo predlagam, da se marg. št. 33. in 34. vzameta na znanje.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

S to točko je tudi današnja seja končana, ker ostale točke, ki so na dnevnem redu, še niso rešene v upravnem odseku.

Prihodnja seja bo v torek, dné 2. marca, ob 10. uri dopoldne.

Na dnevni red pride:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznanjam, da ima odsek za letno poročilo sejo danes popoldne ob 5. uri.

Seja finančnega odseka bo v ponedeljek, dné 1. marca, ob 1/2.10. uri dopoldne; seja upravnega odseka pa v ponedeljek ob 4. uri popoldne.

Predno sklepam sejo, naznanjam, da mi je med sejo gospod poslanec Hribar izročil še eno peticijo, namreč profesorja Böhma za pospeševanje znanstvenega potovanja. Predlagam, da se ta peticija izroči finančnemu odseku. Ker ni ugovora, sprejeto.

(Se izroči finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 40 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 40 Minuten nachmittag.